

IUS ECCLESIAE ET VERITAS

TRIBUNÁL

Informácie a články z kánonického a konfesného práva
<http://tribunal.kapitula.sk>

1/2007
VI. ročník

OBSAH ČÍSLA

DOKUMENTY

**PRÍHOVOR APOŠTOLSKÉMU
SÚDU RÍMSKEJ ROTY 2**
Benedikt XVI.

**APOŠTOLSKÝ LIST MOTU PROPRIO
O NIEKTORÝCH ZMENÁCH
V NORMÁCH VOLBY
RÍMSKEHO VEĽKŇAZA 5**
Benedikt XVI.

KOMENTÁRE

**KOMENTÁR K PRÍHOVORU
BENEDIKTA XVI.
RÍMSKEJ ROTE 6**
prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

**KOMENTÁR K MOTU PROPRIO
BENEDIKTA XVI.
O VOLBE PÁPEŽA 7**
prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

ŠTÚDIE

**STAROSTLIVOSŤ CIRKVI
O VYSOKOŠKOLSKÝCH UČITEĽOV,
PRACOVNÍKOV A ŠTUDENTOV 8**
prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

**ANALÝZA A ZDŮVODNENIE
TZV. FARÁRSKÝCH ÚLOH 14**
ICDr. Miloš Pekarčík, PhD.

OSOBNOSTI

**PRÍSPEVOK
FRANTIŠKA TONDRU
K ROZVOJU CIRKEVNEJ PRÁVNEJ
VEDY NA SLOVENSKU 20**
prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

INFORMÁCIE

Nové tváre v Rímskej kúrii

*Profesor José Fernández Castaño
odišiel do „domu Pánovho“*

RECENZIE

Rudolf Baláž:

Zostaň s nami, Pane

Radoslav Procházka:

Dobrá vôľa, spravodlivý rozum

DÁVAJTE CISÁROVI, ČO JE CISÁROVO, A BOHU, ČO JE BOŽIE

*Rub a lic pečate pápeža Klementa VII.
zo Zlatej buly, ktorou v roku 1524 oznámil
Karolovi V. jeho cisársku korunováciu
(Vatikánsky tajný archív).*

Ide o známy Ježišov výrok, vyjadrený v Matúšovom (Mt 22, 17) i v Lukášovom evanjeliu (Lk 20, 25). Ukazuje sa, že kresťanská tradícia vyjadrujúca vzťah cirkvi a štátu postavená na tomto výroku vniesla doň zdravú dualitu, vylučujúc nárok na absolútnu dominantnosť iba jedného právneho poriadku. Pre niektorých je táto dualita prijateľná, lebo vytvára určitý priestor slobody od jednej i druhej moci. Pre iných je však neprijateľné, aby na jednom a tom istom území, nad jedným a tým istým človekom vládol aj iný, než iba jeden právny poriadok. Zástancovia týchto postojov sú v obidvoch táboroch, náboženskom i svetskom. Čo Konštantín Veľký pochopil, že okrem svetenských zákonov existujú aj iné a že štátna moc nie je schopná človeka výlučne usmerňovať (milánsky edikt z roku 313), to začal kaziť Teodózius, ktorý z pozície štátnej autority naria-

dil všetkým vyznávať vieru v Najsvätejšiu Trojicu (edikt z roku 380). Ak pred milánskym ediktom boli kresťania prenasledovaní, avšak dokazovali svoju slobodu pokojnou „opozičnou silou“ postavenou na vnútornom náboženskom presvedčení a milánskym ediktom bola ich faktická pozícia slobody uznaná aj „de iure“, ediktom cisára Teodózia sa kresťanské spoločenstvá stali privilegovaným náboženstvom. Zdalo by sa, že všetko je v poriadku aspoň v Európe, kde začala éra *svätého rímskeho impéria* a neskôr aspoň *gentium christianarum*. No čoskoro sa začali ukazovať aj nedostatky. A to na obidvoch stranách. Ak sa totiž stráca ponenciálny súper, stráca sa aj ostražitosť, pripravenosť a imunita ako prirodzená obranyschopnosť a s tým súvisiacia vnútorná sila i vnútorné zdravie.

(pokračovanie na druhej strane)

Kresťanstvo napriek tomu, že požívalo výhody privilegovaného náboženstva, ako aj *bracchium saeculare*, muselo nie raz svoju vnútornú silu „kriesiť“ zásahmi Bohom poslaných mužov a žien (sv. Benedikt, sv. František, sv. Katarína zo Sieny a iní). Keď prišli napokon aj veľké vnútorné rozkoly (najmä v r. 1054 a 1518), začala sa aj teoreticky iniciatívnejšie presadzovať svetská oblasť. Nicolò Macchiavelli (1469-1527) a Francesco Guicciardini (1483-1540) ako teoretici politiky odstránili spásu duší ako najvyššiu hodnotu a namiesto nej postavili bezpečnosť štátu. Následne to viedlo k téze, že *rex in regno suo est imperator* a že vláda štátu pochádza od ľudu. Nedajú sa tu vymenovať všetky koncepcie, smery a názory, ktoré sa prehnali Európou a svetom od začiatku novoveku po súčasnosť, no nech nás neprekvapujú zdanlivo spravodlivo vyzerajúce výroky ako „slobodná cirkev v slobodnom štáte“ (Cavour), „slobodné náboženstvá v suverénnom štáte“ (Lu-zzatti). Je to sloboda, ktorej obsah i medze určuje svetská vrchnosť podľa svojej politickej vôle. Zdalo sa, že Cirkev a náboženstvá vôbec sú „na kolenách...“ Avšak udalosti posledných desaťročí svedčia, že náboženský fenomén vôbec nie je mŕtvy, že niekde sa prejavuje v hrozivo mocenskopolitickej, inde v sektárskom manipulujúcej podobe a ešte inde – ako napríklad v kresťanstve – ukazuje pokojnú tvár, avšak s potenciálom účinnej vnútornej sily zvlášť v kritických situáciách. A svetská vrchnosť, nech už hovorí čo chce, pôsobí zoči-voči tomuto fenoménu bezradne. Zdá sa, že sme všetci na začiatku nového hľadania foriem spolunažívania, v ktorom bude mať Boh opäť dôstojné miesto, cirkevný právny poriadok vedľa svetského. Ako východisko by nám opäť mohol poslúžiť Kristov výrok: dajte cisárovi, čo je cisárovo, a Bohu, čo je Božie.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

PRÍHOVOR BENEDIKTA XVI. APOŠTOLSKÉMU SÚDU RÍMSKEJ ROTY

Drahí sudcovia, úradníci a spolupracovníci tribunálu Rota Romana. Som rád, že sa opäť s vami stretávam na začiatku nového súdneho roka. Srdečne pozdravujem kolégium sudcov počnúc dekanom Mons. Antoni Stankiewiczom, ktorému ďakujem za slová vyslovené na začiatku tohto nášho stretnutia. Potom pozdravujem úradníkov, advokátov a ďalších spolupracovníkov Tribunálu, členov rotálnych štúdií a všetkých prítomných. Využívam príležitosť vyjadriť vám svoje uznanie a opätovne potvrdiť dôležitosť vašej cirkevnej služby v tak vitálnom sektore, akým je súdnická činnosť. Vážim si vašu prácu, ktorú ste povolani vykonávať s láskou i precíznosťou v mene a z poverenia tejto Apoštolskej stolice. Vašej úlohe slúžiť pravde v spravodlivosti napomáha úctyhodná tradícia tohto Tribunálu a každý z vás sa musí cítiť byť voči nej osobne zaviazaný.

Pred rokom pri svojom prvom stretnutí s vami som sa usiloval naznačiť cesty ako preklenúť zdanlivý rozpor medzi právnym inštitútom procesu manželskej nulity a skutočnou pastoračnou činnosťou. V tejto perspektíve vystúpila do popredia láska k pravde ako styčný bod medzi procesným dokazovaním a pastoračnou službou. Obe slúžia dobru človeka. Nesmieme však zabudnúť, že v kauzách manželskej nulity procesná pravda predpokladá existenciu „pravdy samého manželstva“. Pojem „pravda manželstva“ však stráca svoju existenčnú dôležitosť v kultúrnom kontexte poznačenom relativizmom a právnym pozitivizmom, kde sa manželstvo chápe iba ako púha sociálna formalizácia citového vzťahu. Potom ako dôsledok nielenže môže eventuálne vzniknúť tak, ako vznikajú ľudské pocity, ale sa môže chápať ako určitá legálna nadstavba, ktorou môže ľudská vôľa manipulovať ako chce, dokonca ju pozbaviť jej heterosexuálnej povahy.

Túto krízu zmyslu manželstva cítiť aj v zmýšľaní nie malého počtu veriacich. Praktické závery toho, čo som nazval „hermeneutikou rozporu a diskontinuity“ s učením Druhého vatikánskeho koncilu (porov. Príhovor Rímskej kúrii, 22. 12. 2005) treba vzťahovať osobitne intenzívnym spôsobom na oblasť manželstva a rodiny. Pretože niekomu sa zdá, že koncilova náuka o manželstve, konkrétne jej definovanie tohto inštitútu ako „intima communitas vitae et amoris“ (Gaudium et spes, 48), privádza až k negácii reálnej existencie nerozlučiteľného manželského zväzku, nakoľko ide len i „ideál“, ku ktorému síce majú smerovať, ale nie sú ním viazaní „normálni“ kresťania. Takto sa prakticky v určitých cirkevných oblastiach rozšírilo presvedčenie, že pastoračné dobro osôb nachádzajúcich sa v iregulárnych manželských situáciách si vyžaduje nejaký spôsob ich kánonickej regularizácie nezávisle od toho, či manželstvo je platné alebo nulitné, nezávisle od „pravdy“ ohľadom stavu, v akom sa takéto osoby skutočne nachádzajú. Potom proces manželskej nulity sa chápe ako právny nástroj na dosiahnutie tohto cieľa. Ide o logiku, v ktorej sa formalizácia subjektívnych požiadaviek stáva právom. K tomu sa žiada podčiarknuť, že hoci koncil definoval manželstvo ako intima communitas vitae et amoris, toto spoločenstvo určujú podľa cirkevnej tradície aj princípy Božieho práva, ktoré mu dávajú stály a skutočný antropologický zmysel (porov. tamtiež).

Napokon v tejto hermeneutickej kontinuite s učením koncilu sa rozvíjalo magistérium Pavla VI. i Jána Pavla II., ako aj kodifikačné práce latinského kódexu i kódexu východných cirkví. Z tohto učenia povstalo aj v oblasti manželskej náuky a disciplíny opravdivé úsilie po „reforme“ alebo „obnove v tejto kontinuite“ (porov. Príhovor Rímskej kúrii). Z tohto úsilia vzišla podpora nediskutovateľnej požiadavky, že manželstvo vlastní svoju vlastnú pravdu a na jej odhalenie a prehlbenie je potrebná harmonická spolupráca rozumu i viery čiže ľudské poznanie osvetlené Božím slovom o sexuálnej rozdielnosti muža a ženy s hlbokým nárokom na vzájomné dopĺňanie sa, na vzájomné a definitívne sebadarovanie sa a vylučnosť tohto vzťahu.

Pápež Benedikt XVI. počas príhovoru v Klementínskej sále vo Vatikáne. V tejto sále každoročne prijíma aj sudcov a ostatných pracovníkov Rímskej roty.

Antropologická a spásanosná pravda o manželstve – aj v jej juridickom rozmere – je opísaná už v Svätom písme. Keď sa farizeji pýtali Ježiša na jeho názor o dovoľnosti prepustenia manželky, dal im túto odpoveď: „Nečítali ste, že na počiatku Stvoriteľ stvoril muža a ženu a povedal im: preto muž opustí svojho otca i matku sa príľne k svojej manželke a stanú sa obaja jedným telom? A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo. Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje“ (Mt 19, 4-6). Citácie z knihy Genezis (1, 27; 2, 24) nastoľujú manželskú pravdu ako princíp, pravdu, ktorej plnosť sa dosiahne vo vzťahu k jednote Krista s Cirkvou (porov. Ef 5, 30-31) a ktorá bola predmetom toľkých širokých i hlbokých úvah pápeža Jána Pavla II. v jeho katechézach o ľudskej láske podľa Božieho obrazu. Vychádzajúc z tejto jednoty v dualite existujúcej v ľudskom manželstve, sa možno dopracovať k autentickej právnej antropológii manželstva. V tomto zmysle sú osobitne dôležité slová Pána Ježiša, ktoré vyslovil na záver: „Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje.“ Iste, každé manželstvo je ovocím slobodného súhlasu muža a ženy, ale ich akt je slobodným vyjadrením ich mužskosti a ženskosti. Jednota medzi nimi nastáva v sile obrazu samého Boha, v sile toho, že boli stvorení na Boží obraz, keď ich stvoril ako muža a ženu a dal im schopnosť zjednotiť natrvalo ich prirodzené a komplementárne odlišnosti ich osôb. Nerozlučiteľnosť manželstva nie je odvodená od vôle zaväzujúcich sa, ale vyplýva z vnútornej povahy ich zväzku stanovenej Stvoriteľom (Ján Pavol II., Katechéza 21. 11. 1979, n. 2). Muž a žena uzatvárajú manželstvo natrvalo preto, lebo manželstvo je takým zväzkom v obraze stvorenia i vykúpenia. Podstatný právny aspekt manželstva spočíva práve v takomto chápaní zväzku, ktorý pre muža i ženu je požiadavkou spravodlivosti a lásky. Preto pre dobro nich samých i pre dobro všetkých sa nik nemôže z tohto zväzku vymaniť bez toho, žeby sa nedostal do rozporu s tým, čo Boh sám pre nich vytvoril.

Vyžaduje sa potreba prehĺbenia tohto aspektu chápania manželstva nielen z dôvodu vašej úlohy ako kánonistov, ale aj preto, že nekomplexné pochopenie inštitútu manželstva nemôže mať dopad na jeho právnický aspekt. Naopak, rôzne koncepcie ohľadom manželského zväzku majú naň radikálny vplyv. Pre pozitívizmus právny aspekt manželského vzťahu je iba výsledkom aplikácie ľudskej normy, ktorá je formálne platná a účinná. Týmto sa však život a láska manželov ocitne akosi mimo vnútornej oblasti právneho inštitútu manželstva iba ako niečo vonkajšie. Vytvára sa teda rozpor medzi právom a ľudskou realitou, ktorý radikálne neguje možnosť antropologického fundamentu manželstva.

Úplne inak chápe tradičná náuka Cirkvi právny rozmer manželského zväzku. Je to chápanie postavené na učení Pána Ježiša, apoštolov a svätých otcov. Napríklad sv. Augustín citujúci sv. Pavla, učí takto: „Cui fidei coniugali tantum iu-

ris tribuit Apostolus, ut eam potestatem appellaret, dicens: Mulier non habet potestatem corporis sui, sed vir; similiter autem vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier (1 Cor 7, 4)" (De bono coniugali, 4, 4). Sv. Pavol, ktorý v liste Efezanom urobil tak hlboký výklad „tajomstva manželskej lásky“ vo vzťahu Krista s Cirkvou (5, 22-31), nepoužil v aplikácii na manželstvo silnejšie pojmy na označenie právneho zväzku, ktorým sú manželia medzi sebou navzájom spojení a to aj v oblasti sexuálnej. Tak aj pre sv. Augustína právny aspekt je podstatný v každom jednom z troch dobier (proles, fides, sacramentum), ktoré tvoria piliere chápania manželstva v doktrínálnej oblasti.

Zoči-voči subjektívnej relativizácii a ničím neobmedzenej sexuálnej slobode cirkevná tradícia sa hlási jasne k prirodzene právnej povahe manželstva, čo znamená, že zo svojej povahy patrí do oblasti spravodlivosti v rámci interpersonálnych vzťahov. Z tohto zorného uhla pohľadu sa takto právo skutočne spája so životom a s láskou priam akoby patrilo k ich vnútornej existencii. Preto som napísal vo svojej prvej encyklike, že „z hľadiska založeného na stvorení, eros posúva človeka smerom k manželstvu, k zväzku charakterizovanému jednotou a trvácnosťou; takýmto spôsobom a iba takým, sa realizuje ich tajomné zameranie“ (Deus caritas est, 11). Láska a právo tak môžu byť zjednotené do tej miery, že muž a žena dospeli do štádia lásky, že spontánne sa chcú vziať: láska je v nich ovocím ich slobodnej vôle chcieť dobre jeden druhému, ako aj ich deťom, čo je napokon aj požiadavkou lásky voči skutočnému vlastnému dobru.

Celková činnosť Cirkvi a veriacich v manželskej oblasti musí byť založená na tejto pravde o manželstve a na jej vnútornej právnej dimenzii. A to aj napriek tomu, ako som už povedal, že relativistická mentalita v otvorených alebo skrytých formách zasahuje aj cirkevné spoločenstvá. Vy dobre viete o aktuálnosti tohto rizika, ktoré sa prejavuje občas v nepresnom výklade platných kánonických noriem. Proti tejto tendencii sa žiada reagovať s odvahou i dôverou, aplikujúc stabilne hermeneutiku obnovy v kontinuite a nenechať sa uniesť výkladom, v ktorom sa implicitne nachádza rozpor s cirkevnou tradíciou. Takéto spôsoby oddiaľujú skutočnú podstatu manželstva a jej vnútornú právnu dimenziu a pod rôznymi názvami sa usilujú zahmlievať a fabulovať realitu manželov. Napokon sa bude podporovať názor, že v manželskom vzťahu nič nie je správne alebo nesprávne iba to, čo je v súlade alebo nesúlade so subjektívnymi požiadavkami jednej alebo oboch stránok. Z tohto zorného uhla pohľadu potom pojem manželstva chápaného „in facto esse“ osciluje medzi čiste faktickým stavom veci a právne pozitivistickým chápaním veci, nehľadiac na to, že manželstvo je vo svojej podstate zväzkom vnútornej spravodlivosti medzi osobného vzťahu muža a ženy.

Príspevok cirkevných súdov na prekonávanie krízy zmyslu manželstva ako v Cirkvi, tak aj vo svetskej spoločnosti, by sa niektorým mohol javiť ako druhoradý a nepodstatný. Naopak. Práve preto, že manželstvo má vnútorne právny rozmer, byť múdrom a presvedčivým služobníkom spravodlivosti v tejto chúlostivej a veľmi dôležitej oblasti má hodnotu nesmierne dôležitého a veľmi významného svedectva, ktoré môže poslúžiť všetkým. Vy, drahí sudcovia Rímskej rotý, sa nachádzate v línii, v ktorej zodpovednosť za pravdu sa vníma v našich časoch veľmi citlivo. Vo svojej službe veriacim potvrdíte, že svojou činnosťou prispievate harmonicky k opätovnému objaveniu krásy toho, čo nazývame „pravdou o manželstve“ – pravdou princípu, ktorému nás Ježiš naučil a ktorý nám Duch Svätý neustále pripomína v Cirkvi aj dnes.

Drahí sudcovia, úradníci a spolupracovníci Rímskej rotý. Toto sú moje slová, ktoré som chcel predložiť vašej pozornosti v presvedčení, že najdu vás, sudcovia a učiteľia, pripravených si ich osvojiť a využívať v práci tak dôležitej a ťažkej. Vyjadrujem všetkým, ako aj každému z vás osobitne svoju úctu v plnej dôvere, že Apoštolský tribunál Rota Romana ako účinná a vážená ustanovizeň a nositeľka právnickej múdrosti Cirkvi, bude pokračovať vo svojej neľahkej úlohe, zachovávajúc Boží obraz zanechaný nám Stvoriteľom a Vykupiteľom v manželskej ustanovizni. Keď prosím Pána Boha o pomoc pre všetky vaše námahy, zo srdca vám všetkým udeľujem svoje apoštolské požehnanie.

Pôvodný text:

http://www.vatican.va/holy_father (29. 1. 2007)

Príhovor bol prednesený Benediktom XVI. dňa 27. 1. 2007 v Klementínskej sále vo Vatikáne.

Z taliančiny preložil:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

Preklad odborne lektoroval:

ThDr. Alojz Frankovský, PhD.

APOŠTOLSKÝ LIST MOTU PROPRIO BENEDIKTA XVI. O NIEKTORÝCH ZMENÁCH V NORMÁCH VOĽBY RÍMSKEHO VEĽKŇAZA

Čtihodný náš predchodca Ján Pavol II. vydal 22. februára 1996 Apoštolskú konštitúciu *Universi Dominici gregis* (v: AAS 88/1996, 305-343). Touto konštitúciou zaviedol niekoľko zmien v kánonických normách, ktoré ustanovil blahej pamäti Pavol VI., aby sa zachovali pri voľbe Rímskeho veľkňaza (Apoštolská konštitúcia *Romano Pontifici eligendo*, 1.10.1975, v: AAS 67/1975, 605-645).

75. článok spomínanej konštitúcie stanovuje, že ak všetky hlasovania prevedené podľa stanovených noriem vyžadujúce pre zvolenie Rímskeho veľkňaza dve tretiny hlasov všetkých prítomných sú bezvýsledné, potom kardinál-komorník sa poradí s voličmi o spôsobe ďalšieho pokračovania a vo voľbe sa pokračuje tak, ako rozhodne nadpolovičná väčšina z nich. Treba však zachovať zásadu, že platná voľba nastane na základe nadpolovičnej väčšiny hlasov alebo sa hlasuje len o dvoch kandidátoch, ktorí pri poslednom hlasovaní získali najvyšší počet hlasov, pričom aj v tom druhom spôsobe sa vyžadovala len nadpolovičná väčšina hlasov.

Po zverejnení tejto chvályhodnej konštitúcie dostával Ján Pavol II. od kardinálov nemálo žiadostí, ktoré sa úzkostlivo dožadovali, aby sa znova zaviedla norma potvrdená tradíciou, podľa ktorej by Rímsky pápež nebol zvolený, ak by nedostal dve tretiny hlasov prítomných kardinálov voličov.

My teda, po pozornom zvážení, ustanovujeme a vyhlasujeme, po zrušení noriem, ktoré predpisuje 75. článok Apoštolskej konštitúcie *Universi Dominici gregis* Jána Pavla II., že zrušené normy sa nahrádzajú tými, ktoré nasledujú:

Ak hlasovania, o ktorých je reč v 72., 73. a 74. článku spomínanej konštitúcie, sú bezvýsledné, nech sa 1 deň venuje modlitbe, reflexii a dialógu; v nasledujúcich hlasovaniach a pri zachovaní postupu stanoveným v 74. článku tejto konštitúcie len tí dvaja kardináli budú mať pasívny hlas, ktorí pri poslednom hlasovaní získali najviac hlasov. Nesmie sa však upustiť od zásady, že aj pri nasledujúcich hlasovaniach k platnému zvoleniu sa vyžaduje dvojtretinová väčšina hlasov prítomných kardinálov. Avšak pri týchto hlasovaniach dvaja kardináli majúci pasívny hlas, nemajú aktívny hlas.

Tento dokument začne platiť ihneď, len čo vyjde v *L'Osservatore Romano*. Toto vyhlasujeme a stanovujeme, pričom všetko, čo by sa tomu priečilo, je neplatné.

V Ríme u Svätého Petra 11. júna 2007, v treťom roku nášho pontifikátu

Benedikt PP XVI.

Z latinského originálu preložil:

ThDr. Alojz Frankovský, PhD.

Preklad odborne lektoroval:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

KOMENTÁR

K PRÍHOVORU BENEDIKTA XVI.

RÍMSKEJ ROTE

V tomto krátkom komentári k príhovoru Benedikta XVI. Rímskej rote sa pokúsím upozorniť na niekoľko kľúčových problémov a poznámok, ktorých sa pápež dotýka. Možno nám poskytnú kľúč k vlastnému užitočnému čítaniu textu Svätého Otca. Poznámky som sa pokúsil zoradiť v tomto poradí: 1. načrtnutie problémov a nesprávnych postojov; 2. hľadanie cesty pre ich riešenie; 3. ďalšie pripomienky.

Kríza zmyslu manželstva

Benedikt XVI. otvorene hovorí o kríze zmyslu manželstva. Zrejme má na mysli fakt, že mnoho mladých ľudí žije vo voľných partnerstvách bez uzavretia manželstva hoci aj len civilného. O to viac ho bolí, že takáto prax sa čoraz viac objavuje aj v cirkevných spoločenstvách a často je Cirkev voči tomu bezradná. Implicitne pápež odmieta aj homosexuálne partnerstvá ako nezlučiteľné s kresťanským učením i tradíciou. Aj keď tu spomína viacero problémov, som presvedčený, že kľúčovým slovom pre správne čítanie a pochopenie pápežovho príhovoru je práve termín „kríza zmyslu manželstva“. Iste, táto kríza môže mať mnoho „tváří“ i príčin.

Spomínané problémy svojím vplyvom neobišli ani právnické chápanie inštitútu manželstva. Ako prvý problém pápež spomína „právny pozitivizmus a relativizmus“, ktorý negatívne vplyva na inštitút manželstva v tom zmysle, že právny aspekt chápe iba ako formálne potvrdenie subjektívnych požiadaviek človeka, iba ako spoločenskú nadstavbu potvrdzujúcu subjektívnu a relatívnu požiadavku človeka. Takto sa právo degraduje na vonkajšie potvrdzovanie subjektívnych i relatívnych ľudských želaní. Týmto Benedikt XVI. jasne naznačuje, že kánonické právo nemôže a nebude plniť takúto nedôstojnú úlohu, ktorá je napokon aj v rozpore s učením Cirkvi i s kánonickou tradíciou.

Druhý problém, ktorý pápež spomína, je nesprávny výklad koncilového vyjadrenia manželského zväzku z *Gaudium et spes* 48, kde je manželstvo definované ako „*intima communitas vitae et amoris*“ (slov. tajomné spoločenstvo života a lásky). Problém spočíva v tom, že niektorí autori v Cirkvi pochopili túto definíciu manželstva nie ako reálnu, ale ako ideálnu definíciu. Reálna definícia manželstva je taká, ktorú majú manželia žiť, ideálna taká, ktorá je vysoko nad možnosťami človeka ju dosiahnuť, a preto manželia k nej majú smerovať a majú sa usilovať k nej čo najviac priblížiť, ale jej dosiahnutie ostáva utópiou. A kánonický proces pochopili následne ako prostriedok na „očistenie“ Cirkvi od neregulárnych vzťahov, resp. na nápravu neideálneho stavu. Tu pápež poukázal na správny výklad koncilovej definície.

Tretí problém je pre Benedikta XVI. riziko rozporu medzi tým, čo on nazýva „pravda o manželstve“ a „procesnej pravde“ v kauzách manželskej nulity. Podľa neho procesná pravda predpokladá pravdu o manželstve a právny

aspekt nie je nadstavbou manželstva, ale jeho vnútornou integrálnou súčasťou vyjadrenou navonok. Myslím, že Benedikt XVI. tu postavil právny aspekt na významný stupeň a podčiarkol dôležitosť práva v kauzách manželskej nulity. Tým v primeranej miere „zavrel ústa“ tým, ktorí kánonické právo podceňovali alebo ho mali za nič. Je to o to cennejšie, že to zaznelo z úst pápeža teológa, nie z úst pápeža právnika.

Riešenia

Myslím, že Benedikt XVI. načrtnol dve cesty riešenia, ktoré by som si dovoľil nazvať nosnými, základnými v tomto príhovore. Obe sa týkajú výkladu cirkevných zákonov. Prvou je – podľa môjho názoru – hermeneutika kontinuity, ktorá spočíva v tradičnej interpretácii Magistéria Cirkvi i kánonickej tradície. Toto nespočíva v strnulosti a skostnatelosti kánonickej vedy, ale nabáda k opatrnosti voči rôznym interpretačným novotám. Radikálny odklon od kánonickej tradície by bol vlastne zahodením stáročnej múdrosti a prezieravosti Cirkvi, ktorá prežila rôzne a neraz neľahké situácie. Takýto postoj by bol naozaj neprávny a nerešpektovateľný aj úctu ku kánonickej tradícii, na ktorej Cirkev musí vždy stavať, ak nechce stavať „dom na piesku“. Druhou cestou riešenia je antropologická a spásanosná pravda o manželstve alebo ako to pápež aj ináč nazýva „autentická právna antropológia manželstva“, ktorá sa usiluje „vidieť“ manželstvo komplexne, nielen z určitých čiastkových aspektov. Táto cesta sa zároveň usiluje chápať manželstvo tak, ako ono existuje v Božom pláne spásy, chce vidieť takú tvár manželstva, akú jej dal Boh Stvoriteľ a Vykupiteľ. Benedikt XVI. v príhovore venuje dostatok času na biblické i patristické chápanie tejto antropológie, ktorá sa musí evidentne rešpektovať aj v kánonickej tradícii a pri výklade legislatívnych textov.

Iné poznámky

Myslím, že pozornosť si zaslúžia ešte dve poznámky obsiahnuté v pápežovom príhovore, na ktoré by som rád upozornil. Benedikt XVI. „zmietol zo stola“ presvedčenie niektorých ľudí (v Cirkvi alebo vo svete?) o tom, že cirkevní sudcovia svojou prácou môžu iba málo alebo vôbec nijako prispieť k prekonaniu krízy zmyslu manželstva ako v Cirkvi, tak aj v svetskej spoločnosti. Naopak, vyzdvihol význam ich práce a ich vplyv, a nazval to ako príspevok „veľmi významného svedectva a podpory“. Viackrát zdôraznil ich zodpovednosť za ustanovizň manželstva stojac zoči-voči jej problémom dnešných čias. V istom zmysle tým implicitne zaradil cirkevnú justíciu do pastoračnej starostlivosti o ustanovizň manželstva a jej autentickú tvár v súčasnej zložitej dobe.

Ako druhú poznámku vyberám fakt, že Benedikt XVI. nazval Apoštolský tribunál „účinnou a váženou nositeľ-

kou právnickej múdrosti Cirkvi“. Odhliadnuc od toho, že sú právnici zdatní i menej zdatní, i od toho, že kánonické právo predpisuje cirkevným sudcom vlastniť vzdelanie primerané advokátskej či súdnickej službe, čo nežiada *expresis verbis* nutne pri nijakom inom cirkevnom úrade, počuť tieto slová od pápeža, ktorý je nielen učiteľom Cirkvi zo svojho úradu, ale aj vzdelancom *par excellence*, pred ktorými majú úctu mnohí vzdelanci súčasnej doby, iste ne-

padne len ako zdvorilostná fráza. A ak by som mal vysloviť v tejto chvíli nejaké želanie, možno by som si želal, aby to bola primeraná inšpirácia a výzva aj pre diecéznych sudcov a advokátov: nech sú nositeľmi opravdivej právnickej múdrosti svojich miestnych cirkví.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

KOMENTÁR

K MOTU PROPRIO BENEDIKTA XVI.

O VOĽBE PÁPEŽA

Dňa 11. júna 2007 pápež Benedikt XVI. vydal motu proprio, ktorým zmenil niektoré predpisy o voľbe pápeža ustanovené v apoštolskej konštitúcii *Universi Dominici gregis* Jána Pavla II. z 22. februára 1996. Aj k tomuto rozhodnutiu pápeža vydaného apoštolským listom uvediem niekoľko možno vysvetľujúcich a možno informujúcich poznámok.

Stáva sa nepísaným pravidlom, že v poslednej dobe každý pápež upravuje voľby svojho nástupcu. V roku 1975 to urobil pápež Pavol VI. apoštolskou konštitúciou *Romano Pontifici eligendo* (1. 10. 1975), Ján Pavol I. to nestihol urobiť, lebo bol pápežom 33 dní, avšak urobil to Ján Pavol II. apoštolskou konštitúciou *Universi Dominici gregis* 22. 2. 1996 a o 11 rokov neskôr i jeho nástupca súčasný pápež Benedikt XVI. apoštolským listom 11. 6. 2007.

Ján Pavol II. konštitúciou *Universi Dominici gregis* 22. februára 1996 zrušil voľbu *per inspirationem* (aklamáciou), ako aj *per compromissum* (kardináli voliči delegovaní ostatnými) a zachoval voľbu len *per scrutinium* prostredníctvom volebných lístkov. Ak by však pápež nebol zvolený za prvých 13 dní, malo dôjsť k dohode. Možnosti boli tri: pokračovať vo voľbe ako doteraz alebo voliť všetkých alebo voliť len tých, ktorí dostali pri poslednej voľbe najviac hlasov. V posledných dvoch prípadoch Ján Pavol II. umožnil, aby za zvoleného sa považoval ten, kto dostal nadpolovičnú väčšinu hlasov prítomných voličov. Ak je pravdou, že pre pápeža je výhodou mať na svojej strane dvojtretinovú väčšinu kardinálov voličov (čo je iste lepšie než mať na svojej strane iba nadpolovičnú väčšinu), je tiež pravdou, že táto výhoda nie je relevantná, lebo pápež musí zjednocovať nie iba kardinálov, ale celý biskupský zbor ako hlava kolégia biskupov. Z tohto zorného uhla pohľadu nie je rozhodujúce, či má na svojej strane nadpolovičnú alebo dvojtretinovú väčšinu kardinálov, ak berieme do úvahy, že biskupov je na svete viac ako 4 tisíc a kardinálov voličov môže byť najviac 120. Výhodou predpisu Jána Pavla II. bol aj fakt, že v prípade dvoch silných kandidátov a teda dvoch silných skupín stojacích za nimi, bol možný tretí kompromisný kandidát prijateľný pre obe skupiny. Pravdepodobne tak došlo k zvoleniu Karola Wojtyły v roku 1978, keď sa vytvorili v konkláve dve silné skupiny, jedna stála za kardinálom Sirim a druhá za kar-

dinálom Benellim. Keďže ani jedna strana nechcela ustúpiť, došlo údajne k zhode na treťom kandidátovi, ktorým bol práve Wojtyła.

Apoštolský list Benedikta XVI. pripúšťa pri voľbe len dve alternatívy: alebo sa bude pokračovať doterajším spôsobom a v tom prípade je možné voliť aj tretieho kompromisného kandidáta, alebo sa kardináli dohodnú na druhej alternatíve, že budú voliť len z dvoch kandidátov, ktorí v poslednom kole získali najviac hlasov. Pápež musí byť však zvolený dvojtretinovou väčšinou hlasov prítomných kardinálov voličov. Aj keď to netreba dramatizovať, druhá alternatíva môže mať svoje úskalía, ak sa dve silné skupiny rozhodnú neustúpiť a ani jeden, ani druhý nezíska 2/3 väčšinu, nie je možnosť navrhnúť tretieho kompromisného, ale oboma skupinami akceptovateľného kandidáta. A apoštolský list nič nehovorí o tom, či je, alebo nie je možnosť vrátiť sa opäť k dohode a následne k pôvodnej voľbe voliť znova zo všetkých kandidátov.

Nechávajú sa počuť aj hlasy, že znovunastolenie dvojtretinovej väčšiny je v prospech európskeho kandidáta na pápeža, lebo v Európe sa stále nachádza najvyšší počet kardinálov, hoci prvenstvo v počte veriacych Európe nepatrí. Napríklad pri nedávnej návšteve Benedikta XVI. v Brazílii sa ukázalo, že napriek existencii asi 500 členného brazílskeho episkopátu sa nenašiel medzi nimi ani jeden kardinál v činnej pastoračnej službe. Ale napokon to nemusí byť nič neobvyklého, pretože výber kandidáta na kardinála Svätej rímskej cirkvi patrí výlučne osobnému a slobodnému rozhodnutiu pápeža.

Ľudská kalkulácia ostáva vždy iba ľudskou kalkuláciou. Dohady, kalkulácie a možnosti sa robili a budú robiť. Avšak pre veciaceho človeka všetko je v Božích rukách. Aj voľba pápeža.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

O VYSOKOŠKOLSKÝCH UČITEĽOV, PRACOVNÍKOV A ŠTUDENTOV

*Zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou z roku 2004
z cirkevnoprávneho pohľadu*

Úvod

V roku 2004 bola podpísaná Zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o katolíckej výchove a vzdelávaní. Text tejto zmluvy možno nájsť aj na webovej stránke Apoštolskej nunciatúry na Slovensku.¹ Hneď na úvod sa žiada zdôrazniť, že nakoľko ide o zmluvu medzinárodnej povahy, jej normatíva je nadradená zákonom Slovenskej republiky (s výnimkou ústavných zákonov, resp. Ústavy Slovenskej republiky)² a rovnako je nadradená legislatíve Katolíckej cirkvi (porov. kán. 3 CIC) s výnimkou tých kánonických predpisov, ktoré sú súčasťou Božieho práva.³ Čl. IV., ods. 1 tejto zmluvy rieši *právny status* Katolíckej univerzity v Ružomberku. Tento *status* je veľmi zaujímavý formulovaný a mohol by byť predmetom právnej analýzy spracovanej v inej štúdií.⁴

1. <http://www.kbs.sk>. V rámci informácií o Apoštolskej nunciatúre sa tam nachádzajú tri medzinárodné zmluvy už uzavreté medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou: Základná zmluva, Zmluva o katolíckej výchove a vzdelávaní a Zmluva o duchovnej službe v ozbrojených silách a zložkách Slovenskej republiky. Základná zmluva z roku 2000 predpokladá ešte dve zmluvy, ktoré doposiaľ uzavreté neboli: Zmluvu o výhrade svedomia a Zmluvu o financovaní Cirkvi.
2. Ústava Slovenskej republiky z roku 1992 a nasledovné novely (4 novely).
3. Katolícka cirkev nemá právne promulgovaný ústavný zákon. Od roku 1967 bol pripravovaný návrh takéhoto zákona pod názvom *Lex Ecclesiae fundamentalis*, ktorý sa nachádzal aj v pripravovanej normatívnej úprave z roku 1980, avšak na poslednú chvíľu sa rozhodol pápež Ján Pavol II. tento zákon nepromulgovat'. Niektoré jeho predpisy sa dostali do legislatívnej úpravy CIC a CCEO.
4. Na tomto mieste iba pripomeniem, že čl. IV., ods. 1 potvrdzuje *duplicitný status* Katolíckej univerzity v Ružomberku (je zriadená ako verejná vysoká škola podľa právneho poriadku SR a podľa noriem kánonického práva). Zaujímavá je nasledujúca formulácia toho istého článku i odseku, že „má rovnaké postavenie ako ostatné verejné vysoké školy na Slovensku.“ Túto formuláciu považujem z hľadiska postavenia Katolíckej univerzity v Ružomberku v právnom poriadku SR za relatívnu, čo prinajmenšom znamená za „právne“ pohyblivú podľa toho, aká bude právna úprava verejného vysokoškolského štúdia na Slovensku v budúcnosti (v budúcnosti túto právnu úpravu môže slovenský parlament meniť čiže ustanovenia vysokoškolského zákona môže meniť po častiach alebo môže zmeniť aj celý vysokoškolský zákon) a ako sa bude Katolícka univerzita správať v konkurenčnom prostredí slovenského vysokoškolského školstva.

Katolícku výchovu a vzdelávanie podľa zmluvy z roku 2004 uskutočňujú vysokoškolské pastoračné centrá.⁵ Vysokoškolské pastoračné centrum nie je zariadením Slovenskej republiky, ale zariadením Ka-

Zaujímavá je aj formulácia čl. IV., ods. 4: „Slovenská republika zabezpečuje finančné prostriedky pre katolícke bohoslovecké fakulty a pre kňazské semináre.“ Z tejto formulácie vyplýva nasledovné: 1/ SR je povinná zabezpečiť už aj financovanie katolíckych bohosloveckých fakúlt a kňazských seminárov. 2/ Formulácia už nehovorí o tom, v akej výške „SR zabezpečuje finančné prostriedky“ (v plnej výške reálnych nákladov alebo v polovičnej výške, alebo ešte v menej... kam až menej? Iste, táto zmluva nie je o financovaní Katolíckej cirkvi. Ja iba poukazujem na možnú „právnú“ i „reálnu“ relativnosť tejto formulácie. 3/ V zmysle čl. IV., ods. 5 sa financovanie týka iba bohosloveckých fakúlt a kňazských seminárov, čo konzekventne znamená taktiež relativnosť: CIC ani CCEO nepozná pojem bohoslovecká fakulta, ale iba „cirkevná fakulta“, ktorú zriaďuje Kongregácia pre katolícku výchovu, alebo inštitúty vyššieho teologického štúdia, ktoré môže zriaďovať aj iná cirkevná autorita. Tu vzniká otázka, či bohoslovecká fakulta uvedená v zmluve je to isté, čo cirkevná fakulta v kódexe alebo či aj inštitút vyššieho teologického štúdia? Žiada sa dodať, že zákon č. 131/2002 o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tzv. vysokoškolský zákon) zase nepozná pojem „cirkevná fakulta“ alebo „inštitút vyššieho teologického štúdia“, ale používa termín „verejná bohoslovecká vysoká škola“, „bohoslovecká fakulta verejnej vysokej školy“ a „konfesijné verejné vysoké školy“ (porov. § 34, ods. 2 vysokoškolského zákona 131 z roku 2002). Podľa tohto vysokoškolského zákona „kňazský seminár“ sa chápe ako „špecializované pracovisko bohosloveckej fakulty“ (porov. § 39 zákona 131/2002 Z. z.). 4/ Kňazské semináre zo zmluvy majú zabezpečené financovanie Slovenskou republikou, avšak kňazským seminárom je cirkevná ustanovenie vychovávajúca a vzdelávajúca kňazský dorast, nie však iný katolícky dorast (Ináč to chápe spomínaný zákon 131/2002, § 39). 5/ Financovanie kňazských seminárov a ich formačného personálu je teda možné zabezpečiť aj tak, že budú ako samostatné zariadenia Katolíckej cirkvi na Slovensku a môžu byť financované štátom aj bez toho, žeby boli súčasťou teologických fakúlt a ktoré sú financované ako verejná vysoká škola v rámci SR. Seminaristi by takto boli chovanými kňazských seminárov (seminaristi) a na fakulte (resp. inštitúte vyšších teologických štúdií) by boli členmi akademickej obce ako riadni študenti. A nebolo by to v rozpore s kánonickým právom, lebo osoby vyučujúce teologické disciplíny (nech ich vyučujú na akejkoľvek fakulte, hoci aj nie cirkevnej fakulte) „musia mať kánonickú misiu ako osobitné poverenie od príslušnej vrchnosti Katolíckej cirkvi“ (čl. IV., ods. 4 zmluvy o katolíckej výchove a vzdelávaní). Opäť však dodávam, že § 39 zákona 131/2002 Z. z. chápe kňazský seminár ako špecializované pracovisko bohosloveckej fakulty.

tolickej cirkvi (porov. čl. V., ods. 2 zmluvy z roku 2004), ktorá však môže pôsobiť na akademickej pôde vysokej školy trojakou činnosťou: pastoračnou, duchovnou, vzdelávacou v prospech členov akademickej obce (porov. čl. V., ods. 1). Vymedzenie tejto pôsobnosti na konkrétnej vysokej škole sa má uskutočniť dohodou medzi príslušnou vrchnosťou Katolíckej cirkvi a príslušnou vysokou školou.⁶ Za podstatné z článku V. považujem poukázať na nasledovné kľúčové tézy: 1/ VPC je zariadením Katolíckej cirkvi. 2/ VPC môže pôsobiť na akademickej pôde vysokej školy. 3/ VPC pôsobí na akademickej pôde trojako: pastoračne, duchovne a vzdelávaním. 4/ Činnosť VPC riadi rektor VPC a jeho pomocníci. 5/ Zriadenie a vykonávanie činnosti VPC sa uskutočňuje dohodou medzi vysokou školou a príslušnou cirkevnou autoritou.

1. VPC je zariadením Katolíckej cirkvi (čl. V., ods. 2)

Čl. V., ods. 2 zmluvy medzi SR a Svätou stolicou jasne definuje, že „vysokoškolské pastoračné centrum je zariadením Katolíckej cirkvi.“ To znamená, že VPC nie je zariadením Slovenskej republiky, ale

5. Porov. čl. V., ods. 1. Pripomínam, že na Slovensku sa zaužíval názov Univerzitné pastoračné centrum (v skratke: UPC). Tu spomínaný článok nehovorí o UPC, ale o VPC (=vysokoškolské pastoračné centrum). Podľa mňa to nie je nepodstatný terminologický detail a keďže ide i legislatívu z roku 2004 myslím si, že by bolo potrebné, aby sa názov VPC zaužíval aj v praxi. Zabezpečenie pastoračnej starostlivosti na území diecézy totiž exkluzívne prináleží diecéznemu biskupovi. V Latinskej cirkvi na území vlastnej diecézy platí iba jurisdikcia Rímskeho veľkňaza a jurisdikcia miestneho diecézneho biskupa. Jurisdikcia latinských diecéznych biskupov v pastoračných záležitostiach je dôsledne teritoriálna podľa noriem kánonického práva v zmysle princípu sv. Ignáca Antiochijského „*nihil sine episcopo*“. To znamená, že VPC ako zariadenia Katolíckej cirkvi (porov. čl. V., ods. 2 zmluvy) podliehajú jurisdikcii miestneho diecézneho biskupa, na ktorého území konkrétna časť vysokej školy leží. Ďalší dôvod pre názov VPC nachádzam v znení zákona 131/2002 o vysokých školách, kde sa rozlišujú typy vysokých škôl: existujú „univerzitné vysoké školy“ a „neuniverzitné vysoké školy“, ba dokonca „výskumná univerzitná vysoká škola“ pričom iba prvá a tretia môže používať názov „univerzita“ – porov. zák. 131/2002 Z. z., § 2, ods. 13-16. To znamená, že každá vysoká škola je vysokou školou, ale nie každá vysoká škola je univerzitou: všetky legitímne zriadené vysoké školy sú vysokými školami, ale iba niektoré vysoké školy sú univerzitou. To konzekventne znamená, že každé (aj univerzitné) VPC je vysokoškolským pastoračným centrom, ale len niektoré VPC, totiž univerzitné, by mohli mať prípadne názov UPC.

6. Partnermi pre takúto dohodu sú – pri zachovaní vlastných vnútorných predpisov – za vysokú školu rektor vysokej školy a za Cirkev diecézny biskup. Ak ide o vysokú školu, ktorá má svoje fakulty alebo pracoviská na území viacerých diecéz, sú kompetentnou autoritou za Cirkev všetci zainteresovaní diecézni biskupi. Nič však neprekáza tomu, aby KBS vydala Inštrukciu pre takéto dohody (ak by bola Inštrukcia schválená Kongregáciou pre biskupov, bola by pre diecéznych biskupov záväzná; ak by schválenie Kongregácie nemala, bola by pre jednotlivých biskupov iba nezáväzným odporúčaním). Taktiež nič neprekáza tomu, aby viacerí zainteresovaní diecézni biskupi poverili jedného spomedzi seba vypracovaním návrhu dohody, ale podpísať by ju mali všetci pri rešpektovaní vlastných územných jurisdikčných kompetencií. V opačnom prípade by sa mohlo stať, že konkrétny

exkluzívne podlieha jurisdikcii Katolíckej cirkvi.⁷ Z hľadiska kánonického práva VPC nie je svojím zriadením „automaticky“ (alebo „*ipso iure*“) právnickou osobou v Cirkvi, ako je to v prípade zriadenia farnosti (porov. kán. 515, § 3 CIC). Zdá sa však, že VPC nesie všetky znaky kvázifarnosti, o ktorej píše kán. 516, § 1 CIC, ako aj znaky personálnej farnosti, o ktorej hovorí kán. 518 CIC. Zriadenie farnosti (teritoriálnej alebo personálnej) prináleží do kompetencie diecézneho biskupa po vypočutí stanoviska kňazskej rady diecézy (kán. 515, § 2 CIC). Aj z tohto hľadiska sa rozhodujúcim činiteľom v prípade jednotlivých stredísk VPC ukazuje jednoznačne miestny diecézny biskup. Jemu prináleží a je jeho právom i povinnosťou postarať sa o pastoračnú službu pre tých, ktorí žijú, pracujú alebo študujú alebo ináč sa zdržiavajú na území jeho diecézy. Ak vysoká škola má svoje fakulty alebo pracoviská na území viacerých diecéz, jednotliví diecézni biskupi môžu pastoračnú činnosť spoločne koordinovať, ale nemôžu stratíť osobnú zodpovednosť za pastoračnú starostlivosť v rámci územia svojej diecézy.

Keďže VPC je zariadením Katolíckej cirkvi, Slovenská republika nezasahuje do činnosti VPC, pokiaľ to nie je v rozpore s trestným zákonom SR, dobrými mravmi alebo inými štátom garantovanými slobodami (napr. ľudské práva a pod.), alebo ktoré sa SR zaviazala zachovávať inými medzinárodnými dohodami. Znamená to tiež, že SR nefinancuje činnosť VPC, avšak je možné zabezpečiť platy pre duchovnú činnosť zriadením personálnej farnosti a vymenovaním personálneho farára a jeho kaplánov, ktorým by prislúchal mesačný plat podľa vyhlášky vlády SR o platoch duchovných.

2. VPC môže pôsobiť na akademickej pôde vysokej školy (čl. V., ods. 2)

Čl. V., ods. 2 zmluvy z roku 2004 umožňuje VPC pôsobiť na akademickej pôde vysokej školy. Z pohľadu Katolíckej cirkvi je to samozrejmé, nakoľko práve Cirkev – aj keď to pre niekoho môže dnes znieť paradoxne – významným podielom prispela a napomáhala akademickým právam a akademickým slobodám.⁸ Dovoľujem si tiež citovať z apoštolskej konštitúcie *Ex corde Ecclesiae* Jána Pavla II. o katolíckych univerzitách (15. 8. 1990), kde pápež vyzýva cirkevné spoločenstvo „chrániť práva a slobody týchto inštitúcií vo svetskej spoločnosti“ (*Ex corde Ecclesiae*, bod 11) alebo kde Ján Pavol II. uvádza:

diecézny biskup by sa stal zriaďovateľom a vykonávateľom jurisdikčných právomocí v oblasti pastorácie študentov (resp. študentskej personálnej farnosti) na území cudzej diecézy, čo by bola v Latinskej cirkvi anomália, nič, čo je v rozpore s jej kánonickými predpismi a zásadami.

7. Iste, toto vyjadrenie je relatívne, lebo vymedzenie činnosti VPC podlieha dohode medzi cirkvou a vysokou školou.

8. Porov. Z. GROCHOLEWSKI, *Autonómna prítomnosť v službe vedeckého a kultúrneho dialógu*, v: IDEM, *Univerzita a cirkev na začiatku tretieho milénia*, Spišské Podhradie – Ružomberok 2002, s. 63-73. K akademickým právam a akademickým slobodám na vysokých školách SR pozri zák. 131/2002 Z. z., § 4.

„(Katolícka univerzita) má inštitucionálnu autonómiu,⁹ potrebnú na plnenie svojich úloh; svojim členom zabezpečuje akademickú slobodu pri zachovaní práv jednotlivca a spoločenstva v záujme pravdy a všeobecného blaha“ (*Ex corde Ecclesiae*, bod 12).

Z pohľadu súčasného štátu to až také samozrejmé nie je. Nakoľko sa štát neviaže na nijaké náboženstvo a náboženské presvedčenie, silne ho tlačí do súkromnej sféry jednotlivcov i spoločenstiev. Prítomnosť náboženstva – nevynímajúc ani katolíckeho – vo verejnej sfére spoločnosti nie je dnes v štáte žiaduca a teda ani samozrejmá.¹⁰ Svoje tu zohráva aj náboženská pluralita a často i nevraživosť a štátna moc, ktorá – ako sa zdá – prevzala medzi náboženstvami neľahkú úlohu arbitra, často nevidí iné riešenie pri znovunastolení spoločenského zmiernu, než potláčaním náboženského fenoménu do súkromnej sféry človeka. Sú však aj štáty, v ktorých protináboženské zameranie dostalo rozmery štátnej liberálnej ideológie a potláča všetko, čo je náboženské a robí to úmyselne a zámerne.

Čl. V., ods. 1 zmluvy výslovne uvádza, že VPC svoju činnosť uskutočňujú voči členom akademickej obce na vysokých školách. Táto formulácia je veľmi dôležitá, lebo neobmedzuje činnosť VPC len voči študentom, ale všetkým členom akademickej obce. Kto je členom akademickej obce, to jasne definuje § 3 zák. 131/2002 Z. z.: „Zamestnaneckú časť akademickej obce tvoria vysokoškolskí učitelia, výskumní pracovníci a, ak tak určí štatút vysokej školy, aj ďalší zamestnanci; študentskú časť tvoria študenti vysokej školy. To znamená, že cieľovou skupinou činnosti VPC nie sú iba študenti, ale aj vyučujúci, vedeckí pracovníci a ostatní pracovníci vysokej školy.“

3. VPC pôsobí na slovenských vysokých školách trojako: pastoračne, duchovne a vzdelávaním (čl. V., ods. 2)

Rektor VPC a jeho spolupracovníci majú na akademickej pôde pôsobiť pastoračne, duchovne a vzdelávaním, pričom dôraz je tu postavený na tri posledné slová, ktoré by sme mohli upraviť aj takto: pastoračná činnosť, duchovná činnosť, vzdelávacia činnosť. Čo je vlastne obsahom uvedených činností? V nasledujúcich riadkoch sa treba pokúsiť nájsť na túto otázku primeranú odpoveď.

Aj bez hlbšej analýzy možno o pastoračnej činnosti povedať, že je to činnosť viazaná k úlohám pastierov Cirkvi. Ide o činnosť, ktorá je účasťou na trojitej Kristovej úlohe: vyučovať, posväcovať a spravovať

Boží ľud (komunitu veriacich) v spolupráci s inými pastiermi, diakonmi a laikmi podľa noriem práva.¹¹ Cieľom pastoračnej starostlivosti pastierov Cirkvi sú na prvom mieste praktizujúci veriaci.¹² (Nesmie sa zabúdať ani na tých, ktorí sa vzdialili od praktizovania viery alebo patria k odlúčeným bratom, ktorí nemajú plné spoločenstvo s Katolíckou cirkvou).¹³

Už ťažšie je vymedziť to, čo zmluva chápe pod pojmom „duchovná činnosť“ (čl. V., ods. 2). Ak sa vychádza z dualistického chápania, že človek sa skladá z dvoch častí, z ktorej jedna je telesná a druhá duchovná a ktoré dokonca stoja proti sebe, potom duchovnú činnosť možno chápať dvojako: na jednej strane je to umŕtvovanie všetkému telesnému a na druhej strane napomáhanie všetkého, čo je v človeku duchovné. Toto chápanie duchovnej činnosti, ktoré pochádza pravdepodobne od Platóna, prevzalo aj kresťanstvo, ktoré chápe duchovnú činnosť aj v takom zmysle, že treba dať prioritu duchovným hodnotám pred hodnotami materiálnymi, pričom pod duchovnými hodnotami sa rozumejú duchovné hodnoty v tom najširšom zmysle slova (pestovanie vedy, umenia, filozofie a pod.).¹⁴ Ak sa však vychádza z kresťanského chápania človeka, jeho duchovná činnosť sa odvodzuje od Ducha Svätého. Duchovnú činnosť teda vykonáva ten, kto sebe alebo iným napomáha k tomu, aby v ich duši prebýval Duch Svätý.¹⁵ Pomôcť si môžeme aj Kódexom kánonického práva. V kán. 213 CIC sa píše, že „veriaci majú právo prijímať od vysvätených pastierov pomoc pochádzajúcu <ex spiritualibus Ecclesiae bonis> predovšetkým z Božieho slova a sviatostí“. To znamená, že kán. 213 hovorí výslovne o duchovných dobrách Cirkvi, ktoré síce taxatívne nevymenúva, ale spomína, že medzi takéto dobrá patria „Božie slovo a sviatosti“.¹⁶

9. „<Inštitucionálna autonómia> znamená – píše v poznámke pápež – že akademické vedenie je a zostáva v inštitúcii.“ <Akademická sloboda> je trvalý záväzok všetkých, čo vykonávajú prednáškovú a výskumnú činnosť vo svojich osobitných vedeckých oblastiach, hľadať podľa vlastných metód týchto oblastí pravdu, nech ich skúmanie a presvedčenie vedie kamkoľvek, a výsledky tohto výskumu prednášať a uverejňovať, s rešpektovaním vyššie uvedených kritérií a ochrany práv jednotlivca a práv spoločenstva v záujme pravdy a všeobecného blaha“ – JÁN PAVOL II., Apoštolská konštitúcia *Ex corde Ecclesiae* o katolíckych univerzitách (15. 8. 1990), SSV, Trnava 1998, s. 17-18, pozn. 15.

10. Profesor sociológie z New Yorku José Casanova rozoznáva tri aspekty chápania sekularizácie v súčasnej spoločnosti: 1/ Sekularizácia ako proces emancipácie svetskej oblasti od náboženských nariadení a noriem. 2/ Sekularizácia ako úpadok náboženského presvedčenia a náboženského spôsobu správania sa. 3/ Sekularizácia ako proces vytlačania náboženstva do súkromnej sféry človeka (náboženstvo bez viditeľného vplyvu na verejnosť) – porov. J. CASANOVA, *Public Religions in the Modern World*, Chicago 1994.

11. Porov. kán. 375, § 2 CIC (biskupi) a kán. 519 (farári a iní pastieri im postavení podľa práva na roveň).

12. Porov. kánony 528-529 (farári), kánony 383-398 (diecézni biskupi).

13. Porov. kán. 383 (diecézni biskupi), kán. 528 (farári).

14. Porov. T. ŠPIDLÍK, *Manuale fondamentale di spiritualità*, Casale Monferrato 1994, s. 11-12.

15. Kardinál Špidlík citoval sv. Cyrila Jeruzalemského, ktorý Ducha Svätého prirovnal k vode: „Z vody dostáva vzrast všetko, voda napája vegetáciu i zvieratá udržuje pri živote. Padá z neba ako dážď. Avšak voda je stále tá istá, ale výsledky jej pôsobenia sú mnohoraké. Jediná studnička oživí celú záhradu; ten istý dážď padá na celý svet, ale v bielom kvete sa stane belobou, v červenej ruži zase červenou... Tak je to aj s Duchom Svätým. Hoci je jeden a nerozdielny, nadeľuje svoje milosti každému podľa toho ako chce“ – T. ŠPIDLÍK, *Manuale fondamentale di spiritualità*, Casale Monferrato 1994, s. 12-13.

16. Porov. *Codice di Diritto Canonico e leggi complementari commentato* (ed. diretta da J. Ignacio Arrieta), Roma 2004, s. 193-194.

Rektorát Katolíckej univerzity v Ružomberku.

Čo sa týka vzdelávacej činnosti, o ktorej sa hovorí v čl. V., ods. 1 Zmluvy medzi SR a Svätou stolicou z roku 2004, je isté, že ide o vzdelávanie v oblasti sakrálnych disciplín. Na vysokej škole študujú dospelí ľudia, ktorí pracujú na svojom intelektuálnom raste. Cirkvev si je vedomá, že dospelých ľudí – okrem iných spôsobov – formuje aj vzdelávaním, rozvojom ich intelektuálnych schopností a argumentácie v sakrálnych disciplínach. Pre tých, ktorí vyučujú alebo študujú sakrálné disciplíny to nie je problém. U nich je vzdelávanie v sakrálnych disciplínach zabezpečené. Problémy sú alebo by mohli nastať u vyučujúcich a u študentov, ktorí nevyučujú alebo neštudujú sakrálné disciplíny, ale profánne (napr. matematiku, slovenský jazyk, biológiu, psychológiu a i.). Ako zabezpečiť pre nich vzdelávanie v sakrálnych vedách tak, aby mali o to vôbec záujem? Kódex kánonického práva v kán. 217 CIC hovorí o „základnom práve veriacich“ na katolícku výchovu akoukoľvek formou čiže aj vzdelávaním. Kánonisti, ktorí komentujú tu spomínaný kán. 217 CIC, toto právo vysvetľujú v tom zmysle, že ide o „právo“ veriacich vo vzťahu k cirkevnej hierarchii. To znamená, že je povinnosťou cirkevnej vrchnosti tomuto právu veriacich v rámci svojich možností zadosťučiniť.¹⁷ Avšak vo vzťahu k štátu to nie je právo v tu spomínanom kánonickom zmysle (právo-povinnosť), ale vyplýva ako „možnosť“ z princípu náboženskej slobody. To znamená, že štát nie je povinný náboženskú výchovu (vrátane náboženského vzdelávania) zabezpečovať, ale nesmie brániť jej realizácii, ak je o to záujem.¹⁸ Aj kán. 227 CIC hovorí

o práve laikov na kresťanskú výchovu a vzdelanie (§ 1), dokonca o práve laikov na vysokoškolské vzdelanie v sakrálnych vedách (§ 2), avšak vo vzťahu k cirkevnej vrchnosti a potom aj vo vzťahu k štátnej vrchnosti v rovnakom duchu, ako v prípade kán. 217 CIC a v rovnakom duchu ho komentujú aj cirkevní právnici.¹⁹ Kánonisti komentujúci úvodné kánony tretej knihy CIC (O úlohe Cirkvi vyučovať). V rámci katolíckej výchovy rozlišujú dve oblasti: oblasť formácie a oblasť vzdelávania. Formácia je zameraná na to, aby človek svoju vieru praktizoval, žil. Vzdelávanie je systematickým procesom intelektuálneho prehlbovania náboženského poznania. I jedno, i druhé je potrebné, ba dokonca niektorí autori otvorene hovoria o efektívnej náboženskej slobode v oblasti katolíckej výchovy.²⁰ Zmluva medzi SR a Svätou stolicou z roku 2004 o katolíckej výchove a vzdelávaní záležitosť pôsobenia VPC na vysokých školách explicitne nerieši čiže nevyjadruje sa k nej explicitne ako k „efektívnej náboženskej slobode“ alebo ako o „náboženskej slobode ako možnosti“. Podľa môjho názoru, implicitne sa v zmluve nachádza druhá alternatíva. Usudzujem to na základe týchto dôvodov: 1/ VPC je zariadením Katolíckej cirkvi; 2/ SR síce nebude robiť prekážky pre vznik a činnosť VPC, ale nikde sa nehovorí o financovaní tejto činnosti; 3/ financovanie rektora

17. Porov. *Codice di Diritto Canonico e leggi complementari commentato* (ed. diretta da J. Ignacio Arrieta), Roma 2004, s. 195.

18. Porov. *Codice di Diritto Canonico e leggi complementari commentato*, s. 195.

19. Porov. *Codice di Diritto Canonico e leggi complementari commentato* (ed. diretta da J. Ignacio Arrieta), Roma 2004, s. 201-202.

20. Pod pojmom <efektívna náboženská sloboda> chápú to, že síce lokalizujú vzdelávanie v sakrálnych disciplínach vo vzťahu k štátu do oblasti náboženskej slobody, ale dožadujú sa aktívnej účasti štátu na náboženskom vzdelávaní (napr. formou financovania). Postoje jednotlivých štátov sú však rôzne a v súčasnosti sa čoraz viac štátov prikláňa k alternatíve náboženskej slobody len ako „možnosti“, nie však efektivity, ktorú ponecháva na činnosť jednotlivých cirkví.

VPC a jeho spolupracovníkov závisí od vyhlášky vlády SR o platoch duchovných alebo eventuálne ešte od dohody medzi vysokou školou a príslušnou cirkevnou vrchnosťou.

Nemôžeme obísť otázku: ako teda zabezpečiť vzdelávanie v sakrálnych vedách tým vyučujúcim a študentom, ktorí vyučujú alebo študujú profánne vedy?

Ako prvým riešením – napokon vyplývajúcim z čl. V., ods. 1 zmluvy – sa ukazuje vzdelávacia činnosť vykonávaná rektorom VPC a jeho spolupracovníkmi. To by konzekventne znamenalo pre nich dosť veľkú záťaž, lebo by vykonávali nielen pastoračnú a výchovnú, ale aj vzdelávaciu činnosť. V každom prípade sa od rektora VPC vyžaduje, aby bol na patričnej úrovni svojim duchovným životom, vzdelaním v špiritualnej teológii, ale aj vzdelaním v iných sakrálnych disciplínach, v ktorých by poskytoval vyučujúcim a študentom vysokej školy vzdelanie primerané ich intelektuálnemu mysleniu a argumentácii, pričom by to poskytoval iba tým, ktorí by mali o to záujem.

Ako druhá alternatíva sa ukazuje katedra teológie. To znamená, že pastoračnú a výchovnú činnosť by zabezpečoval rektor VPC a jeho spolupracovníci a vzdelávaciu činnosť členovia katedry teológie pri zachovaní všetkého, čo pre vyučovanie sakrálnych disciplín vyžaduje kánonické právo. Ale aj tu je namiestne otázka: budú mať vyučujúci a študenti vysokej školy záujem o vzdelávanie v sakrálnych disciplínach? Bolo by dobré, ak by sa takéto sakrálné vzdelanie zaviedlo pre vyučujúcich a študujúcich profánne vedy ako povinné, resp. aspoň istá časť ako povinná? Odpoveď nachádzam v postoji súčasného prefekta Kongregácie pre katolícku výchovu, ktorý neustále zdôrazňuje „dialóg“ medzi teológiou a ostatnými vedami.²¹ Pre mňa to znamená takú víziu, že členovia katedry teológie musia byť na takej duchovnej a intelektuálnej úrovni, že dokážu, že budú spôsobilí začať a viesť dialóg s ostatnými vednými disciplínami v prospech komplexného videnia človeka, zmyslu jeho existencie a poslania. Rovnako to však znamená, že teológovia ako „ľudia Cirkvi“ musia byť ľuďmi dialógu, argumentácie a často pokorného načúvania tým druhým. V opačnom prípade nemožno očakávať, že tí druhí budú mať záujem o dialóg s teológmi a teológovia samých seba posunú do takej polohy, že budú schopní viesť „dialóg“ len sami so sebou. Som presvedčený, že v kontexte súčasnej kultúrnej situácie teológia nemá iného východiska, iba východisko pokorného dialógu postavenom na hlboké viere a solídnom intelektuálnom vzdelaní.

4. Činnosť VPC riadi rektor VPC a jeho pomocníci

Zmluva medzi SR a Svätou stolicou v čl. V., ods. 3 zavádza nový termín: rektor VPC a jeho pomocníci.

21. Línia „dialógu“ teológie s inými vysokoškolskými disciplínami sa nesie celou knihou kardinála Zenona Grocholewského, ktorá vyšla v roku 2002 (Spišská Kapitula – Ružomberok) pod názvom *Univerzita a cirkev na začiatku tretieho milénia*. Osobitne sa tejto témy venuje kniha na str. 63-74 a 127-142 (Teológ v službe univerzite, cirkvi a spoločnosti).

Tento pojem nepozná ani Kódex kánonického práva, ani vyhláška vlády SR o platoch duchovných. Je to úplne nový pojem. Nakoľko však zmluva má vyššiu právnu silu ako CIC, aj ako vyhláška vlády SR, treba tento nový pojem akceptovať, lebo sa stal súčasťou právneho poriadku Katolíckej cirkvi v SR i právneho poriadku SR. Tradičné názvoslovie konkrétneho cirkevného úradu uvedené v CIC má tú výhodu, že v kódexe sa nachádza všetko, čo sa týka jeho vzniku, zániku i úloh, ktoré s úradom súvisia. V prípade „rektora VPC a jeho pomocníkov“ absen-tuje explicitná cirkevná legislatíva. Implicitne – podľa môjho názoru – ide o právny inštitút personálneho farára²² a personálnych kaplánov alebo – a to je druhá alternatíva, avšak veľmi podobná prvej – o právny inštitút duchovného správcu.²³ Ostáva ešte možnosť, že miestny farár bude ustanovený zároveň za rektora VPC.²⁴

5. Zriadenie a vykonávanie činnosti VPC sa uskutočňuje dohodou medzi vysokou školou a príslušnou cirkevnou autoritou

Hneď na začiatku si treba dať odpoveď na základnú otázku: nie je dohoda o VPC medzi vysokou školou na jednej strane a cirkevnou autoritou na druhej strane zbytočná v prípade katolíckej univerzity? Podľa môjho názoru v prípade Katolíckej univerzity v Ružomberku je takáto dohoda nielen potrebná, ale aj nevyhnutná prinajmenšom z nasledujúcich dôvodov:

- KU v Ružomberku je z cirkevného hľadiska „katolíckou“, lebo jej zriaďovateľom je Konferencia biskupov Slovenska. Ale rovnako KU v Ružomberku je verejnoprávnou vysokou školou, lebo zo štátoprávneho hľadiska jej zriaďovateľom je Národná rada SR, ktorá ju zriadila zákonom. V praxi to znamená, že na tejto vysokej škole – dovoľte mi použiť toto vyjadrenie – sa radikálne prelínajú záujmy Cirkvi so záujmami štátu. A ak sa medzi Cirkvou a štátom v oblasti výchovnovzdelávacích inštitúcií niekedy pre stret týchto záujmov „iskrí“, o to viac by mala mať Cirkev i štát jasnú normatívnu platformu, aby k takýmto neblahým a bolestným stretom nedochádzalo. Takúto jasnú a presnú platformu môže naplniť práve dohoda medzi vysokou školou na jednej strane a miestnou cirkevnou autoritou na druhej strane.

- Zákon 131/2002 o vysokých školách pozná financovanie kňazských seminárov ako špecializovaných pracovísk teologických fakúlt. To znamená, že financovanie kňazských seminárov, kde sa vychovávajú budúci kňazi, je zabezpečené. Činnosť VPC však s financovaním zo strany štátu nepočíta, lebo podľa zmluvy so Svätou stolicou z roku 2004 sú VPC výsostne zariadeniami Katolíckej cirkvi. To znamená, že pracovníci VPC sú financovaní zo zdrojov Katolíckej cirkvi. Je tu síce otvorená alternatíva, aby v dohode medzi vysokou školou a cirkevnou autoritou sa vysoká škola zaviazala prispievať istou čiastkou na čin-

22. Porov. kán. 518 CIC.

23. Porov. kán. 564 CIC.

24. Porov. kán. 516, § 2.

nosť VPC. Takéto riešenie sa považuje za najvýhodnejšie i pre vysokú školu, i pre činnosť Cirkvi na vysokej škole.

- Treťou alternatívou by bola situácia, že dohoda medzi vysokou školou a cirkevnou autoritou by zaradila pracovníkov VPC medzi členov katedry teológie, kde by eventuálne boli plne platení vysokou školou. Podľa môjho názoru by takéto zaradenie pracovníkov VPC bolo v rozpore so zmluvou z roku 2004. Totiž problém by spočíval v tom, že by už neboli výlučne podriadení cirkevnej autorite, ale aj autorite vysokej školy a jej štruktúram (rozhodnutia dekana, vedúceho katedry, ale i akademického senátu, rektora a ďalších akademických funkcionárov). Táto strata pastoračnej slobody – aj keď sa môže zdať pre niekoho, že ide iba o čiastočnú slobodu – by bola v praxi komplikovaná a spôsobovala by konfúziu kompetencií a problémy s fungovaním práce na katedre. Taktiež by spôsobovala „duplicitu“ záujmov a nebola by už v plnom a presnom zmysle slova „cirkevnou ustanovizňou“, ako ju definuje zmluva z roku 2004.

V každom prípade som presvedčený, že dohoda medzi vysokou školou a kompetentnou cirkevnou autoritou by mala zadefinovať: a/ zo strany Cirkvi: „status“ VPC v cirkevných štruktúrach, určiť, kto zabezpečuje personálne obsadenie a kto nesie plnú zodpovednosť pred Cirkvou za pastoračnú na vysokej škole a určiť náplň práce, ako aj materiálne zabezpečenie VPC (toto posledné by iste bolo možné aj v súčinnosti s vysokou školou); b/ zo strany školy: zadefinovať „status“ VPC v rámci štruktúr vysokej školy (myslím: zabezpečenie činnosti a s akým orgánom univerzity a fakulty musí koordinovať, prípadne konzultovať alebo v niektorých prípadoch žiadať dovoľenie pre svoju činnosť, ak je to napr. v rámci prednášok a pod.), ako aj určiť kompetentné osoby pre riešenie vzniknutých sporov, nedorozumení. V konečnom dôsledku je možné, aby predmetom dohody bola aj určitá finančná pomoc na činnosť VPC (nie mzda pracovníkov, ktorá by bola riešená platom z rozpočtu miestnej Cirkvi).

Záver

Na záver niekoľko krátkych poznámok, ktoré považujem za potrebné uviesť. Pokúsim sa ich sformulovať v bodoch.

1. Táto štúdia je pokusom riešiť vážnu a dôležitú povinnosť Cirkvi starať sa o pastoračnú vysokoškolských študentov a pracovníkov na základe zmluvy medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou. Ba dovoľím si tvrdiť, že je prvým pokusom svojho druhu na Slovensku, pretože som sa ešte nikde nestretol s podobnou štúdiou, ktorá by reflektovala problémy pastoračnej na vysokých školách v rámci spomínanej medzinárodnej zmluvy (aspoň ja o takejto štúdii neviem).

2. Zmluva medzi Svätou Stolicou a Slovenskou republikou je dokumentom, ktorý tvorí bázu, základ i rámec pastoračnej činnosti cirkvi na vysokých školách Slovenskej republiky. Táto skutočnosť sa nedá a nemôže ignorovať a nerešpektovať.

Kardinál Zenon Grocholewski,
prefekt Kongregácie pre katolícku výchovu.

3. V tejto zmluve vidím ešte jedno a veľmi dôležité: clara pacta boni amici! (jasné pravidlá robia z ľudí priateľov). Kde nie sú jasné pravidlá spolupráce, tam je miesto sporov, nezhôd a nepokoja. Jasne to vyslovil aj kardinál Pericle Felici, keď povedal: „Kto si necíti zákon, sám seba postaví namiesto neho! Toto je však zdrojom despotizmu u predstavených, neposlušnosti u podriadených a konečne chaos v spoločnosti.“ Podľa môjho názoru, Katolícka univerzita v Ružomberku potrebuje jasné pravidlá, jasné normy, nevynímajúc oblasť pastoračnej vysokoškolských študentov a pracovníkov. Tieto normy však majú vytvárať iba priestor pre činnosť a Bohom požehnanú pastoračnú činnosť pracovníkov VPC. Lebo nijaká norma nemôže nahradiť ľudského ducha a nijaká norma nesplní svoj účel, ak jej vhodná a spôsobilá osoba „nevdychne“ ducha.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

Riassunto in italiano:

LA CURA PASTORALE DELLA CHIESA DEI DOCENTI, STUDENTI E ALTRI LAVORATORI NEL CAMPO UNIVERSITARIO IN LUCE DELL'ACCORDO TRA LA SANTA SEDE E STATO SLOVACCO DEL 2004

(di Ján Duda)

Il pastorale universitario è un problema complesso e delicato. Nel 2004 - stipulato d'Accordo tra Santa Sede e Repubblica slovacca - si è fatto il quadro basilare per far modello ben preciso per detta delicata attività della Chiesa nel Campo universitario in Slovacchia. L'Autore fa analisi delle norme d'Accordo del 2004 relative al pastorale universitario e mi sembra di esser il primo studio nella Slovacchia al riguardo. In conclusione si fa - in modo implicito - un'appello di creare le norme relative al pastorale universitario e, un'altro appello, di mettere le attività pastorali universitarie conformi alle norme vincolanti.

TZV. FARÁRSKÝCH ÚLOH

1. Koncept a postavenie farára v CIC 1983

Koncept farára je vyjadrený v kán. 519, kde je definovaný ako vlastný pastier farnosti, ktorá mu je zverená a v ktorej vykonáva pastoračnú starostlivosť pod autoritou diecézneho biskupa. Farár je povolaný mať účasť na službe Krista tak, že vykonáva učiacu, posväcujúcu a riadiacu úlohu za spolupráce aj iných kňazov a diakonov i za prispenia laických veriacich podľa normy práva. Z tejto definície a za pomoci ďalšej normatívy možno vyvodíť nasledovné konštitučné prvky farára:

1. farár je kňazom (521 § 1), čo znamená, že je hierarchický služobník. Prítomnosť kňaza ako predstaveného patrí k podstate farskej komunity a nemožno si predstaviť farnosť bez takejto hierarchickej služby;
2. farár je pastierom, čo znamená, že môže a má vykonávať úlohu vyučovať, posväcovať a riadiť;
3. farár je vlastným pastierom, čo znamená, že koná vo vlastnom mene a nie v mene iného;
4. každá farnosť má mať v princípe farára a zároveň vo farnosti má byť iba jeden farár;¹
5. farár vykonáva svoj úrad pod autoritou diecézneho biskupa, čo znamená, že je nominovaný diecéznym biskupom a od neho prijíma normy a pravidlá smerovania jeho pastoračnej aktivity;
6. farárovi v jeho úrade pomáhajú aj iní kňazi a diakoni a tiež laickí veriaci, samozrejme podľa noriem práva.

1.1 Esenciálne povinnosti farára

Esenciálne povinnosti farára sú mnohoraké a nevyčerpávajú sa v kán. 528-529 CIC 1983, avšak v spomínaných kánonoch sa legislátor snaží jednotne prezentovať podstatné povinnosti, a teda špeciálne funkcie, za ktoré nesie farár primárnu zodpovednosť z aspektu teologického, právneho a pastorálneho podľa trojakej úlohy (*munus*): úlohy učíť, posväcovať a riadiť (*munus docendi, sanctificandi et regendi*). Nechce sa tým povedať, že všetky tieto povinnosti sú výhradne povinnosti farára, pretože mnohé sa týkajú aj kňazov ako takých, ale iste všetky konštituuju špeciálne povinnosti farára, ktorý je v plnosti určený vo svojom úrade na starostlivosť o duše. Esenciálne povinnosti farára možno aspoň schematicky rozdeliť podľa trojakej úlohy.

1. Úloha učíť (*munus docendi*). Kán. 528 § 1 výslovne potvrdzuje úlohu farára v rámci moci vyučovania v týchto povinnostiach:

- farár je povinný starať sa, aby sa Božie slovo celostne hlásalo tým, ktorí sa nachádzajú vo farnosti;
- farár sa má usilovať, aby sa evanjeliové posolstvo dostalo aj k tým, ktorí zanechali uplatňovanie náboženstva alebo nevyznávajú pravú vieru;
- farár má poučovať veriacich o pravdách viery prostredníctvom homílií v nedele a prikázané sviatky;

1. Iné možnosti sú stanovené v kán. 526 § 1 a 517.

- farár má tiež poučovať veriacich o pravdách viery aj katechetickou výukou;
- farár má osobitnú starostlivosť venovať katolíckej výchove detí a mládeže;

- farár má rozvíjať diela, ktorými sa napomáha evanjeliový duch aj vo vzťahu k sociálnej spravodlivosti.

2. Úloha posväcovať (*munus sanctificandi*). Kán. 528 § 2 zveruje farárovi tieto úlohy v rámci úlohy posväcovania:

- farár sa má starať, aby sa najsvätejšia Eucharistia stala stredobodom farského zhromaždenia veriacich;

- farár sa má snažiť, aby sa veriaci sýtili nábožným slávením sviatostí a osobitne, aby pristupovali k sviatostiam najsvätejšej Eucharistie a pokánia;

- farár sa má usilovať, aby veriaci boli vedení k modlitbe konanej aj v rodinách;

- farár sa má usilovať, aby sa veriaci vedome a aktívne zúčastňovali na posvätnnej liturgii, ktorú farár musí vo svojej farnosti riadiť pod autoritou diecézneho biskupa, a je viazaný dozeráť, aby sa nevkradli do liturgie zlozvyky.

3. Úloha riadiť (*munus regendi*). Kán. 529 vymenováva celý rad povinností farára v rámci úlohy riadenia, ktoré možno zhrnúť do nasledovných bodov:

- farár sa má usilovať poznať svojich veriacich, preto má s nimi vytvárať priateľské vzťahy zamerané pre ich duchovné dobro;

- farár má navštevovať rodiny a mať účasť na ich starostiach, prípadne ich múdro napomínať, keď v niečom robia chyby;

- farár sa má zvlášť starať o chorých a predovšetkým umierajúcich, mať k nim súcitnú lásku a posilňovať ich sviatosťami;

- farár má mať osobitnú starostlivosť o chudobných, utrápených a osamelých;

- farár má podporovať rodičov a manželov pri plnení svojich povinností a má podporovať vzrast kresťanského života v rodinách;

- farár má uznávať a podporovať laických veriacich, podporujúc ich združenia s náboženskými cieľmi.

2. Znenie kán. 530 CIC 1983

Kódex kánonického práva v kán. 530 výslovne uvádza funkcie, ktoré sú špeciálne alebo zvlášť zverené farárovi. Funkcie, ktoré sú zverené zvlášť farárovi, sú tieto:

1. vysluhovanie krstu;

2. vysluhovanie sviatosti birmovania tým, ktorí sa nachádzajú v nebezpečenstve smrti podľa kán. 883, b. 3;

3. vysluhovanie viatika, ako aj pomazania chorých pri zachovaní predpisu kán. 1003, § 2 a 3, ako aj udeľovanie apoštolského požehnanie;

4. asistovanie pri uzatváraní manželstiev a požehnanie sobáša; pochovávanie

5. požehnanie krstného prameňa vo veľkonočnom čase, vedenie procesii mimo kostola, ako aj slávnostné požehnanie mimo kostola;

6. slávnostnejšie slávenie Eucharistie v nedele a prikázané sviatky.

2.1 Vývoj textu kánonu počas revízie kódexu

Kán. 530 Kódexu 1983 hovorí o funkciách, ktoré sú „špeciálnym spôsobom zverené farárovi“ (*functiones specialiter parochio commissae sunt*). Text kánonu nachádza svoj základ v kán. 462 Kódexu 1917, ktorý však hovorí o funkciách „rezervovaných farárovi“ (*functiones parochio reservatae sunt*).² Pri revízii Kódexu súčasný kán. 530

prešiel značným vývojom. V prvotnej schéme z roku 1977 sa hovorí o funkciách, ktoré farár musí vykonať osobne a ktoré nemôžu byť vykonávané inými bez jeho súhlasu.³ Schéma 1977 chcela podstatne zmeniť podstatu významu kánonu. Kódex 1917 chcel zvýrazniť právo farára na tieto funkcie, naopak text schémy 1977 chce zveriť tieto funkcie farárovi ako povinnosť, čiže ako aktivitu vlastnú farárovi. Takto vytvorený text bol následne kritizovaný samotnou komisiou *De populo Dei* pre revíziu Kódexu.⁴ Istí členovia komisie žiadali úplne zrušenie rezervovaných funkcií farára, ďalší členovia žiadali, aby rezervované funkcie zostali ako potvrdenie „zodpovednosti“ a „dohľadu“ farára na celú aktivitu farnosti.⁵

Na základe týchto princípov pristupuje komisia k prvému ústupku. Nežiadajú už, aby rezervované funkcie boli vykonávané osobne farárom alebo s jeho výslovným súhlasom, ale aby za vykonávanie týchto funkcií bol zodpovedný farár, ktorý na ich vykonávanie dozerá. Dôležitosť tak nadobúda správnosť a bezchybnosť vykonávania farárskych funkcií, a nie to, či ich osobne vykonáva samotný farár. Preto sa mení aj text kánonu a nehovorí už o „rezervovaných funkciách“, ale o „funkciách špeciálne zverených“ farárovi. Týmto sa chce podčiarknuť zodpovednosť a dohľad farára za úlohy či úkony, ktoré majú partikulárnu dôležitosť.⁶

Dôležité je všimnúť si aj počet funkcií špeciálne zverených farárovi, ktorý je zredukovaný, prípadne zjednodušený. V súčasnom texte kánonu 530, oproti textu kánonu schémy 1977 už nenájdeme nasledujúce funkcie: slávnostnú formu udeľovania krstu, verejným spôsobom vysluhovanie Eucharistie chorým, predpisy ohľadom verejných ohlášok pri posvätných rádoch a manželstve, požehnanie domov na Bielu sobotu alebo v inom čase.⁷

Je namieste podrobiť kán. 530 aj určitej kritike. Ak úmyslom konceptu funkcií zverených farárovi špeciálnym spôsobom majú byť tie, ktoré sú vykonávané pod zodpovednosťou, a teda bdelosťou farára, potom ich počet je nekompletný. Táto nekompletnosť je podstatná, pretože mimo špeciálnych úloh zostávajú tak podstatné úlohy farára ako ohlasovanie Božieho slova a slávenie liturgie (kán. 528 § 1, 2), kde sa farárovi zvlášť zveruje jej riadenie

2. Znenie kán. 462 CIC 1917 je nasledovné: „*Functiones parochio reservatae sunt, nisi aliud iure caveatur: 1. baptismum conferre spllemniter; 2 Sanctissimam Eucharistiam publice ad infirmos in propria parocia deferre; 3. Sanctissimam Eucharistiae publice aut privatim tanquam Viaticum ad infirmos deferre atque in periculo mortis constitutos extrema unctione roborare, salvo praescripto can. 397, n. 3, 514, 848 §, 2, 938, § 2; 4. sacras ordinationes et ineundas nuptias denuntiare; matrimonii assistere; nuptiales benedictionem impertiti; 5. Iusta funebria persolvere ad normam can. 1216; 6. Dominus ad normam librorum liturgicorum benedicere Sabbato sancto vel alia die pro locorum consuetudine; 7. Fontes baptismalem in Sabbato sancto benedicere, publicam processionem extra ecclesiam ducere, benedictiones extra ecclesiam cum pompa ac sollemnitate impertiti, nisi agatur de ecclesia capitulari et Capitulum das functiones peragat.*“

3. Porov.: *Communicationes*, 13 (1981) 281, *Communicationes* 8 (1976) 27.

4. Komisia *De populo Dei* podala kritiku na svojom zasadaní dňa 9. 5. 1980. Text dnešného kánonu 530 bol v schéme 1977 očíslovaný pod poradovým číslom 363.

5. Porov.: *Communicationes* 13 (1981) 282.

6. Porov.: *Communicationes* 13 (1981) 282, *Communicationes* 14 (1982) 225.

7. Porov.: *Communicationes* 13 (1981) 282-283, porov.: *Communicationes* 14 (1982) 225.

a dozor tak, „aby sa nevráždili zlozvyky.“ Mimo špeciálnych funkcií farára stoja taktiež všetky úlohy riadenia farského života až po starostlivosť o farské knihy a farský archív (kán. 535). Aj podľa relátora komisie *De Populo Dei* na sesii zo dňa 9. 5. 1980, všetko, čo sa deje vo farnosti, sa musí odvíjať pod dozorom a zodpovednosťou farára. Podľa F. Coccopalmeria aspoň kázanie a celebráciu treba považovať za špeciálne funkcie farára. F. Coccopalmerio ďalej pokračuje, že kodifikátori zmenili koncept funkcií „rezervovaných“ farárovi vyplývajúcej z predchádzajúceho Kódexu na koncept „špeciálnych“ funkcií bez toho, aby lepšie skompletizovali zoznam týchto úloh. Zoznam predchádzajúcich rezervovaných funkcií mal svoj význam z hľadiska ekonomického.⁸ Kánon 463 § 1 predchádzajúceho Kódexu stanovoval, že farár má právo na všetky odmeny, ktoré sú schválené legitímnym zvykom alebo inou legitímnou taxáciou. Ten istý kánon v § 3 hovorí, že aj keď je farská funkcia vykonaná niekým iným ako farárom, legitímny poplatok sa odovzdáva farárovi, iba ak vôľa darcu nestanovuje, že to, čo presahuje legitímny poplatok, nebude patriť farárovi.⁹ Okrem toho predchádzajúci Kódex nehovorí nič v tejto súvislosti o farských vikároch, čiže kaplánoch (kán. 471-478). Vyplýva z toho fakt, že predchádzajúca normatíva stanovovala, že akákoľvek odmena z liturgickej činnosti išla farárovi s jedinou výnimkou, ak suma odmeny prekročovala legitímne stanovenú taxu. Túto si mohla ponechať osoba, ktorá liturgickú činnosť osobne vykonávala, ak s tým darca súhlasil. V takomto kontexte sa lepšie a logickejšie vysvetľujú aj „rezervované“ funkcie farára.

2.2 Analýza jednotlivých funkcií špeciálne zverených farárovi

Jednotlivé funkcie zvlášť zverené farárovi stanovené v kán. 530 sú liturgického charakteru a ich poradie je rozdelené podľa logickej schémy, keď najskôr ide o liturgické úkony sviatostné a liturgické úkony nesviatostné.

1. *Vysluhovanie krstu.* V princípe krst ako prvá iniciálna sviatosť, ktorá inkorporuje do Cirkvi, má byť vysluhovaná farárom, ktorý ju vysluhuje vlastným veriacim vo farskom kostole. Má byť pravidlom, aby dospelý bol pokrstený vo vlastnom farskom kostole a dieťa vo vlastnom farskom kostole rodičov (kán. 856 § 2). Aby bol krst udelený na území inej farnosti, je potrebná licencia vlastného farára a zároveň nijaký kňaz alebo farár nesmie krstiť bez licencie na území inej farnosti a to ani v prípade, že by aj išlo o jeho vlastných veriacich (kán. 862). V prípade krstu dospelého, t. z. osoby, ktorá zavŕšila 14 rokov života, je farár povinný predložiť krst diecéznemu biskupovi, aby ho udelil sám, ak to uzná za užitočné (kán. 863).¹⁰

8. POROV.: F. COCCOPALMERIO, *La parrocchia: tra Concilio Vaticano II e Codice di Diritto Canonico*, Milano 2000, str. 125-126.

9. Kánon 463 § 1 a 2 Kódexu 1917 stanovoval: § 1: *Ius set parrocho ad praestationes quas ei tribuit vel probata consuetudo vel legitima taxatio ad normam can. 1507 § 1 [...]* § 2: *Licet paroeciale aliquod officium ab alio fuerit expletum, praestationes tamen parrocho cedunt, nisi de contraria afferentium voluntate certo constet circa summam quae taxam excedit.*

10. V tomto prípade, ak diecézny biskup nevyužije svoju možnosť a neudeľuje krst, farár alebo iný kňaz, ktorý ho udelí, má mať na pamäti kán. 866. Podľa tohto kánona dospelý, ktorý je pokrstený, má hneď po krste prijať birmovanie a prijať Eucharistiu, ak neprekáža vážny dôvod. Kódex teda udeľuje v tomto prípade farárovi (ale aj ktorémukolvek kňazovi, ktorý krstí) fakultu udeliť sviatosť birmovania dospelému krstencovi.

2. *Vysluhovanie sviatosti birmovania tým, ktorí sa nachádzajú v nebezpečenstve smrti podľa normy kán. 833, b.3.* V nebezpečenstve smrti má splnomocnenie vyslúžiť sviatosť birmovania samým právom ktorýkoľvek kňaz, hoci by bol postihnutý cenzúrou, alebo iným kánonickým trestom. Kán. 530 odvolávajú sa na kán. 883, b. 3 však chce zvýrazniť, že akúsi morálnu prednosť tu má farár. Možno však povedať, že akýkoľvek kňaz v takejto situácii nepotrebuje žiadnu licenciu farára.

3. *Vysluhovanie viatika, ako aj pomazania chorých pri zachovaní predpisu kán. 1003 § 2 a 3, ako aj udelenie apoštolského požehnanie.* Vo všeobecnosti v zhode s kán. 911 majú povinnosť a právo zaniest najsvätejšiu Eucharistiu chorým ako viatikum farár a kapláni, ako aj duchovní správcovia. Avšak v prípade nevyhnutnosti alebo aspoň s predpokladaným povolením farára alebo duchovného správcu, ktorých treba o tom neskôr upovedomiť, musí to urobiť akýkoľvek kňaz alebo iný vysluhovateľ svätého prijímania. Podľa kánonistu L. Chiappetta takto chápané viatikum sa má chápať v absolútnom zmysle, a teda keď sa viatikum vysluhuje po prvýkrát počas trvania choroby.¹¹

Vysluhovateľmi sviatosti pomazania nemocných sú všetci kňazi, ktorým je zverená starostlivosť o duše zverených ich pastoračnému úradu, medzi ktorých bezpochyby patrí aj farár. Avšak z rozumného dôvodu môže vyslúžiť túto sviatosť každý iný kňaz s aspoň predpokladaným súhlasom kňaza, ktorému je zverená starostlivosť o duše (kán. 1003 § 2).

Čo sa týka udelenia apoštolského požehnanie, ide o požehnanie v nebezpečenstve smrti. Nový kódex nič nehovorí o takomto požehnaní, avšak nachádza sa v súčasnom liturgickom obraze a taktiež ho predvída kán. 468 § 2 kódexu 1917. V takomto prípade je apoštolské požehnanie spojené s udelením úplných odpustkov a v prípade nebezpečenstva smrti ho môže udeliť ktorýkoľvek kňaz, ale predovšetkým farár. Takéto poradie jasne vyjadruje spomínaný kán. 468 § 2 formuláciou „farár alebo kňaz“ (*parochus aliive sacerdoti*).

4. *Asistovanie pri uzatváraní manželstiev a požehnanie sobáša.* Podľa kán. 1108 sa manželstvo platne kánonicky uzatvára pred miestnym ordinárom alebo miestnym farárom, alebo v druhom slede pred kňazom či diakonom, ktorých delegoval jeden z nich, samozrejme súčasne s dvoma svedkami. Takto sa chce jasne deklarovať, že asistovanie pri uzatváraní manželstva je určené špeciálnym a vlastným spôsobom práve pastierovi farnosti, čiže farárovi. Vzhľadom na manželstvo okrem tejto špeciálnej a vlastnej úlohy prináleží farárovi ako duchovnému pastierovi zvlášť zabezpečiť osobnú prípravu snúbencov na manželstvo (kán. 1063), zabezpečiť ďalej predmanželské šetrenie, ktorým sa zisťuje, či nič neprekáža uzavretiu platného manželstva (kán. 1066), ako aj následné zaregistrovanie uzatvorenia manželstva v knihe manželstiev (kán. 1121-1122). Veľmi dôležitú úlohu zohráva miestny farár aj pri udeľovaní delegácií a licencií pre iných kňazov a diakonov, ktorí asistujú pri uzatváraní manželstiev na jeho území.

5. *Pochovávanie.* Podľa dispozície kán. 1177 § 1 sa pochovávanie zomrelých v princípe musí sláviť v kostole vlastnej farnosti, teda tam, kde mal zomrelý domicilium alebo quasi-domicilium (kán. 1177 § 1). Vlastný kostol farnosti sa uprednostňuje z dôvodu, že práve k tomuto

11. POROV.: L. CHIAPPETTA, *Il manuale del parrocho: Commento giuridico-pastorale*, Roma 1997, str. 99.

kostolu bol viazaný duchovný život zomrelého veriaceho. Výnimkou z tohto princípu je posledná vôľa zomrelého alebo tých, ktorým prislúcha postarať sa o pohrebné obrady. Takto môže byť na pohreb zvolený iný kostol, avšak so súhlasom toho, kto tento kostol spravuje, a po upovedomení vlastného farára zomrelého (kán. 1177 § 2). Výnimočná situácia nastáva vtedy, keď smrť nastala mimo vlastnej farnosti a mŕtve telo nebolo do nej prenesené alebo nijaký iný kostol nebol zákonne zvolený na pohreb. V takomto prípade za pohrebné obrady je zodpovedný farár miesta, kde nastala smrť (kán. 1177 § 3). Keďže je prvoradou úlohou farára vykonať alebo aspoň zabezpečiť pohrebné obrady, má byť jeho úlohou postarať sa po skončení pohrebu aj o zápis do knihy zomrelých (kán. 1182).

6. *Požehnanie krstného prameňa vo veľkonočnom čase, vedenie procesií mimo kostola, ako aj slávnostné požehnanie mimo kostola.* Šiesty bod kán. 530 vymenováva tri funkcie zvlášť zverené farárovi. Prvou je požehnanie krstného prameňa. Každý farský kostol má mať krstný prameň, pričom miestny ordinár môže po vypočutí mienky miestneho farára dovoliť, aby bol krstný prameň aj v inom kostole patriacom do farnosti (kán. 858). Norma jasne stanovuje, že takéto požehnanie má byť vo veľkonočnom čase a má byť vykonané samotným farárom.¹² Kánonisti sa zhodujú v názore, že takéto požehnanie musí byť vykonané vo všetkých kostoloch farnosti, kde sa nachádza krstný prameň a bolo by abúznou praxou iba doniesť z farského kostola požehnanú vodu do krstných prameňov ostatných kostolov. Každý kostol s krstným prameňom má mať teda samostatné požehnanie.¹³ Ďalšou funkciou zvlášť zverenou farárovi je vedenie procesií mimo kostola. Ide o procesie vo vlastnom zmysle slova, čo znamená za spoločnosti veriacich a prítomnosti kňaza alebo diakona. Súčasný Kódex ich nedefinuje, ale takéto procesie definuje predchádzajúci Kódex ako tie, ktoré majú verejný charakter a musia sa konať mimo priestorov kostola (kán. 462 b. 7). Procesie mimo kostola, ktoré majú verejný charakter, má viesť v princípe farár.¹⁴

Poslednou špeciálnou funkciou farára v tomto bode kánonu sú slávnostné požehnanie mimo kostola. Ide o požehnanie s istou slávnosťou ako napr.: požehnanie pri otvorení školy, továrne či firmy, rôznych pomníkov, monumentov či symbolov, zástav atď. Podľa dikcie kánonu i v týchto prípadoch je vhodné, aby požehnanie udelil farár.¹⁵

7. *Slávnostnejšie slávenie Eucharistie v nedele a prikázané sviatky.* Eucharistia je najvznešenejšou sviatosťou Cirkvi (kán. 897) a jej slávenie konštituuje základ a vrchol kresťanskej liturgie, špeciálne v nedele a prikázané sviatky. Už II. vatikánsky koncil v konštitúcii *Sacrosanctum Concilium* pripomína, že slávnostné slávenie Eucharistie sa má konať vo farských kostoloch z dôvodu ich partikulárnej ekleziálnej dôležitosti. Preto i kánon špeciálne zveruje takéto slávnostné slávenie Eucharistie práve farárovi. Dôvodom je, že farár je vlastný pastier komunity, ktorý koná pod autoritou diecézneho biskupa. Práve farár, zvlášť v nedele a slávnosti, prostredníctvom slávenia Eucharistie vo farskom kostole spolu s farskou komunitou vyjadruje nielen vzájomné puto medzi sebou navzájom, ale aj s diecéznym biskupom a celou partikulárnou Cirkvou.¹⁶

2.3 Kánony doplňujúce perspektívu úloh zvlášť zverených farárovi

V súčasnom Kódexe 1983 sa nachádzajú úlohy farára, ktoré kompletizujú kán. 530 tým, že sa spomínajú a špecifikujú aj v iných kánonoch kódexu.

12. Kánonista J. C. Perisset tvrdí, že podľa tohto kánonu sa požehnanie má vykonať vo veľkonočnom čase, ale použitý výraz je málo determinovaný, preto si myslí, že takéto požehnanie by sa mohlo vykonať v akomkoľvek čase veľkonočného obdobia mimo Veľkonočnej vigílie, kedy sa spravidla podľa liturgických predpisov požehnáva krstný prameň. Predchádzajúci kódex jasne definoval, že požehnanie krstného prameňa sa má konať na Veľkonočnú vigíliu. (porov.: J. C. PERISSET, *La Paroisse*, Paríž 1989, str.139)

13. Porov. AA.VV. *Commento al Codice di Diritto Canonico*, Città del Vaticano, str. 323; L. CHIAPPETTA, *Il manuale del parroco: Commento giuridico.pastorale*, Roma 1997, str. 100.

14. Je zaujímavosťou, že Kódex výslovne spomína procesie na slávnosť Kristovho tela a krvi, kde odporúča, aby takéto procesie boli vedené po verejných cestách (*processio per vias publicae ducta*), ako verejné svedectvo úcty voči najsvätejšej Eucharistii. Legislatívne zveruje úlohu diecéznemu biskupovi, aby vydal nariadenia o procesiách, ktorými sa má postarať o účasť na nich a o ich dôstojnosť (kán. 944).

15. Kánonista L. Chiappetta na tomto mieste spomína aj iné požehnanie, ktoré však majú privátny charakter. Podľa neho takéto požehnanie nie sú špeciálne zverené farárovi a môžu

byť slobodne udelené ktorýmkoľvek kňazom (L. CHIAPPETTA, *Il manuale del parroco: Commento giuridico.pastorale*, Roma 1997, str. 101).

16. V predchádzajúcom kódexe medzi rezervované funkcie patrilo aj veľkonočné požehnanie domov (kán. 462 b. 6). Toto sa konalo na Bielu sobotu alebo v iný vhodný deň podľa miestneho zvyku. Išlo o starodávny zvyk pochádzajúci z V. storočia. Toto požehnanie bolo pri revízii kódexu zrušené z dôvodu, že nejde o „univerzálnu normu“ všade aplikovanú (*Communicationes* 13 (1981) 282). Kde však tento zvyk existuje, zostáva v kompetencii farára. Vhodnosť požehnanie domov vo veľkonočnom čase však zostáva bez pochybností, pretože je liturgicky spätá s veľkonočným tajomstvom a radosťou a v pastorálnom zmysle, že práve v tomto čase sú väčšie osobné kontakty medzi rodinnými príslušníkmi navzájom, ako aj rodinami ako takými. Na Slovensku je zvyk požehnávať domy vo vianočnom čase. Zrejme ide o vyjadrenie radosti z narodenia Pána, ktorý sa rodí do rodiny a prostredníctvom požehnanie domov i do každej konkrétnej rodiny.

a) Ide o nasledovné kánony:

- vo vzťahu k vysluhovaní sviatosti krstu kán. 830 stanovuje, že nikto nemôže vysluhovať krst na cudzom území, hoci by išlo aj o svojho podriadeného bez náležitého dovolenia (*sine debita licentia*). Kompetentným pre udelenie licencie na území farnosti je farár;

- vo vzťahu k vysluhovaní sviatosti birmovania v nebezpečení smrti kán. 883, b. 3 stanovuje, že fakultu vyslúžiť túto sviatosť na základe samého práva má farár a až potom hociktorý kňaz;

- vo vzťahu k vysluhovaní sviatosti pomazania nemocných stanovuje kán. 1003 § 2, že táto sviatosť môže byť vyslúžená ktorýmkoľvek kňazom, ktorý má aspoň predpokladaný súhlas (*consensu saltem praesumpto*) toho kňaza, ktorému je zverená starostlivosť o duše (*cura animarum*), ktorým je na území farnosti samotný farár;

- vo vzťahu k asistovaniu pri sviatosti manželstva stanovuje kán. 1108 podmienku, že k platnosti manželstva sa vždy vyžaduje pre kňaza alebo diakona delegácia farára (prípadne miestneho ordinára), ak sa manželstvo uzatvára na území jeho farnosti;

- vo vzťahu k pohrebným obradom stanovuje kán. 1177 § 2, že ak pozostalí žiadajú pohrebné obrady zomrelého mimo jeho vlastného farského kostola, môžu tak urobiť iba so súhlasom správcu kostola a upovedomení vlastného farára zomrelého.

b) Ďalšou skupinou kánonov kódexu sú tie, ktoré upravujú vzťah vykonávania svojich úloh rektormi kostolov (*ecclesiarum rectores*), duchovnými správcami (*capellanus*) a medzi úlohami farára.¹⁷ Kán. 558 výslovne predpisuje, že rektorovi kostola nie je dovolené vykonávať farárske úlohy (*non licet functiones paroecialis*), o ktorých sa hovorí v kán. 530, b. 1-6, ak s tým farár nesúhlasí alebo ho v prípade potreby nedeleguje. Duchovní správcovia môžu podľa univerzálneho práva vykonávať špeciálne úlohy farára, ale iba tie vymenované v bodoch 2-3 (kán. 566 § 1). Pri vykonávaní svojej pastoračnej úlohy má však duchovný správca udržiavať s farárom náležité spojenie (kán. 571).

c) Funkcie zvlášť zverené farárovi treba skompletizovať i o ďalšie, ktoré nie sú síce v kódexe spomínané ako zvláštne alebo špeciálne, napriek tomu sú vlastné farárovi. Ide o nasledujúce funkcie:

- svedecká fakulta je udelená farárovi mocou svojho úradu (kán. 968 § 1);

- moc farára udeliť dišpenz od manželských prekážok v nebezpečení smrti a v urgentnom prípade (kán. 1079-1080);

- moc farára pozastaviť súkromný sľub alebo dišpenzovať ho, alebo zameniť ho (kán. 1195-1197);

- moc farára pozastaviť prísľubnú prísahu alebo dišpenzovať ju, alebo zameniť ju (kán. 1203);

- moc farára v jednotlivom prípade udeliť dišpenz od záväzku zachovávať sviatok alebo deň pokánia, alebo ich zameniť za iné nábožné skutky (kán. 1245).

17. Rektormi kostolov sa rozumejú kňazi, ktorým je zverená starostlivosť o nejaký kostol, ktorý nie je ani farský, ani kapitulný, a ani nie je pripojený k domu rehoľného spoločenstva alebo spoločnosti apoštolského života, ktoré v ňom slávia bohoslužby (kán. 556). Duchovný správca je kňaz, ktorému sa nastalo zveruje aspoň sčasti pastoračná starostlivosť o nejaké spoločenstvo alebo osobitnú skupinu veriacich, ktorú treba vykonávať podľa normy univerzálneho alebo partikulárneho práva (kán. 564).

3. Dva špeciálne záväzky farára

Ako už bolo povedané vyššie, kán. 530 nemenuje všetky špeciálne úlohy farára, čo je aj čiastočne kritizované v kánonickej doktríne. Preto je nutné skompletizovať funkcie farára, zvlášť o dve veľmi dôležité úlohy: omša „pro populo“ a povinnosť rezidovať.

3.1 Záväzok a povinnosť farára rezidovať

Kán. 533 § 1 stanovuje, že farár je povinný rezidovať vo farskej budove v blízkosti kostola. Dôvodom, prečo má farár povinnosť rezidovať, sú jeho pastoračné povinnosti, preto jeho stála prítomnosť vo farskej budove je nevyhnutná. Nejde však o materiálnu či pasívnu prítomnosť farára, ale o prítomnosť aktívnu, ktorá spočíva v činnom naplnení svojho úradu.¹⁸ Záväzok rezidovať má nasledujúce zásady.

1) Záväzok farára rezidovať je osobný, a preto jestvuje aj v prípade, že farár má kaplána.

2) Záväzok rezidovať je ťažký nielen morálne, ale aj juridicky, pretože pre nelegitímnu neprítomnosť farára môže byť potrestaný spravodlivým trestom, nevyučujúc aj pozbavenie samotného úradu (kán. 1396).

3) Farár má rezidovať vo farskej budove, ktorá sa nachádza v blízkosti kostola. V partikulárnych prípadoch a zo spravodlivej príčiny môže miestny ordinár dovoliť farárovi rezidovať aj na inom mieste, dokonca aj mimo farnosti, predovšetkým ak ide o spoločné bývanie viacerých kňazov. V tomto prípade sa však musí zabezpečiť náležité plnenie farárskych úloh (kán. 533 § 1).

4) Farár má právo z titulu dovolenky vzdialiť sa z farnosti na jeden súvislý alebo prerušený mesiac, ak tomu neprekáža vážny dôvod, pričom od dovolenky sa nezapočítavajú dni duchovných cvičení (kán 533 § 2).¹⁹

18. Tridentský koncil na svojej XXIII. sesii 15. 7. 1563 hovorí: „Pretože je stanovené Božím nariadením, že všetci ti, ktorým je zverená starostlivosť o duše, majú poznať svoje stádo, obetujú pre nich svätú obeť, pomáhajú im pastoračne prostredníctvom kázania Božieho slova, vysluhujú im sviatosti, sú príkladom každého dobrého diela, majú mať otcovskú starostlivosť voči chudobným a iným osobám v núdzi, vykonávajú starostlivo všetky svoje pastoračné povinnosti; pretože toto všetko nemôže byť urobené tými, ktorí nestrážia a nestarajú sa o vlastné stádo, ale ho opúšťajú ako nájomníci, svätá Synoda ich napomína a karhá, pretože majú na pamäti Božie príkazy, poznajúc ideál stáda ho majú páť rozvážne a v pravde [...] Svätá Synoda vyhlasuje a ustanovuje nasledujúce normy pre rezidenciu biskupov a kardinálov patriarchálnych, metropolitných a katedrálnych Cirkví, a tiež pre farárov a všetkých tých, ktorí majú cirkevné beneficium spojené so starostlivosťou o duše pod hrozbou viny, straty z výnosov a trestu. Preto tí, ktorí sa musia vzdialiť z akéhokoľvek dôvodu, musia informovať ordinára o dôvode neprítomnosti a získajúc ordinárov súhlas musia zabezpečiť vhodného zástupcu, ktorého schvaľuje ordinár. Dovoľenie vzdialiť sa musí byť žiadané písomne. [...] Tí, ktorí sú pre tieto dôvody predvolaní, majú byť ordinárom potrestaní cirkevnými cenzúrami, konfiškáciou, zrážkami z výnosov, nevyučujúc pozbavenia beneficia.“

19. V Predchádzajúcom kódexe 1917 v kán. 465 § 2 boli dovolené dva mesiace dovolenky súvislé alebo prerušované, pričom ordinár mal právomoc predĺžiť alebo skrátiť farárovi dovolenku. Pri revízii kódexu nebola táto skutočnosť potvrdená a kán. 533 § 2 CIC 1983 taxatívne určuje čas dovolenky *ad summum per unum mensem*. Nové znenie kánonu nielen redukuje čas dovolenky, ale ani neumožňuje predĺženie dovolenky farára zo strany ordinára, iba ak z

5) Kódex presne určuje farárovi, že v prípade, keď sa potrebuje vzdialiť z farnosti na viac ako týždeň, je povinný o tom upovedomiť miestneho ordinára (533 § 2).

6) Je úlohou diecézneho farára stanoviť normy, ktorými sa počas neprítomnosti farára má zabezpečiť starostlivosť o farnosť pomocou kňaza, povereného náležitými splnomocneniami.²⁰

3.2 Závazok a povinnosť farára slúžiť omšu „pro populo“

Kán. 534 stanovuje farárovi jednu veľmi dôležitú úlohu, ktorou je slúžiť omšu pre veriacich farnosti. Zo znenia kánonu možno stanoviť nasledujúce zásady:

1. Dispozície kódexu podčiarkujú s jasnosťou, že apoštolát farára a život Cirkvi závisia predovšetkým od Božieho požehnanja, a preto je potrebné, aby pastoračné aktivity farára boli sprevádzané Božou milosťou, aby platilo pavlovské: nič nie je ten, čo sadi, ani ten, čo polieva, ale Boh, ktorý dáva vzrast (1 Kor 3, 5-5). Božia milosť sa dosahuje predovšetkým slúžením sv. omše. Vyjadrenie kánonu „obetovať omšu za ľud, ktorý mu je zverený“ treba chápať tak, že farár má špeciálnu úlohu obetovať sv. omšu pre celú komunitu veriacich farnosti, do ktorej treba zahrnúť i samotného farára, ktorý možno viac ako iní veriaci farnosti potrebuje Božie požehnanie a pomoc.

2. Obetovanie omše pre ľud, ktorých záväznosť je v nedele a prikázané sviatky, sa má slúžiť práve v tieto dni

a slúžiť ich má samotný farár. V prípade, že farár je zákonne hatený, majú v tých istých dňoch obetovať prostredníctvom iného kňaza alebo ich farár odslúžiť v iné dni (kán. 534 § 1).²¹

Predchádzajúci kódex stanovoval, že omša pre ľud sa má obetovať vo farskom kostole (kán. 466 § 4). Súčasný kódex to nariaduje implicitne, nie však explicitne. V prospech celebrácie tejto omše vo farskom kostole možno použiť nasledujúcu argumentáciu: farská komunita participuje na slúžení omše pre ľud a modlí sa sama za seba. Preto má vedieť komunita veriacich, kde sa táto omša aplikuje, a predsa len najväčšia pravdepodobnosť hovorí v prospech farského kostola. Farská komunita má mať záujem, aby práve táto sv. omša bola slávnostnejšia a plnšia.

3. Táto povinnosť farára nemôže byť premlčaná. To znamená, že ak farár nesplní túto svoju úlohu spôsobmi ako už boli uvedené, musí čo najskôr odslúžiť toľko sv. omší pre ľud, koľko vynechal (kán. 534 § 3).

4. Farár, ktorý má na starosti viac farností, je povinný v nedele a prikázané sviatky obetovať iba jednu sv. omšu za všetok ľud, ktorý mu je zverený.

5. Farský administrátor, ktorý má tie isté povinnosti ako farár (kán. 540 § 1), má tiež povinnosť obetovať sv. omšu pre ľud, ak diecézny biskup nestanovil ináč.

7. V zhode s kán. 951 § 1, farár, ktorý obetuje omšu pre ľud a následne v ten istý deň slúži aj druhú sv. omšu, môže si ponechať omšové štipendium, ktoré bolo dané z príležitosti tejto sv. omše.²²

Autor:

ICDr. Miloš Pekarčík, PhD.

Použitá literatúra:

AA.Vv., *Commento al Codice di Diritto Canonico, Città del Vaticano 2001*. AA.Vv., *Codice di Diritto Canonico commentato, Milano 2001*. COCCOPALMERIO F., *La parrocchia: tra Concilio vaticano II e Codice di Diritto Canonico, Milano 2000*. DENZINGER H., *Enchiridion symbolorum: definitionum et declarationum de rebus fidei et morum, Bologna 1996*. GHIRLANDA G., *Il diritto nella Chiesa mistero di comunione, Roma 1993*. CHIAPPETTA L., *Il Codice di Diritto Canonico: Commento giuridico.pastorale, vol. 1, Roma 1996*. CHIAPPETTA L., *Il manuale del parroco: Commento giuridico.pastorale, Roma 1997*. PERISSET J.C., *La Paroisse, Paris 1989*.

veľmi vážnych dôvodov. Práve naopak, dnešná dikcia kánonu umožňuje ordinárovi z vážnych dôvodov skrátiť dovolenku farára. Z druhej strany si dovoľím poznamenať, že právo farára na dovolenku sa stáva v istom zmysle slova aj povinnosťou pre obnovenie energie na nie ľahkú úlohu farára. Dovolenka farára je užitočná aj z pohľadu veriacich, pre ktorých oddychnutý a energiou naplnený farár môže a mal by byť novým požehnaním pre jemu zverený Boží ľud.

20. Spišský diecézny biskup vydal nasledovné normy ohľadom rezidovania kňazov: 1. Ak odchádza farár z farnosti na viac ako jeden deň tak, že nie je doma cez noc a nemá kaplána, ktorý by ho zastúpil, nemusí to hlásiť dekanovi, ale je povinný vhodne informovať veriacich, kto ho v prípade potreby zastúpi. 2. Ak odchádza farár z farnosti viac ako na 3 dni, musí to písomne oznámiť dekanovi, ktorému oznámi meno zastupujúceho kňaza, v krajnom prípade zastupovanie zabezpečí dekan. 3. Ak farár odchádza z farnosti viac ako na 7 dní alebo je v tom čase nedeľa, alebo prikázaný sviatok, sám si zabezpečí zastupovanie, vyžiada si súhlas miestneho ordinára a písomne nahlási dekanovi meno zastupujúceho kňaza. 4. Ak odchádza dekan z farnosti na viac ako 3 dni, sám určí kňaza na zastupovanie, v dekanáte ho zastupuje prodekan; ak odchádza na viac ako 7 dní alebo ak je v tom nedeľa, alebo prikázaný sviatok, potrebuje k tomu súhlas miestneho ordinára. 5. V súrnych prípadoch môže dekan alebo farár z farnosti odísť, ale musí to oznámiť osobne alebo prostredníctvom inej osoby kňazovi, ktorý sa postará o zastupovanie. 6. Ak odchádza z farnosti kaplán, hoci aj na jeden deň, je povinný to nahlásiť princípálovi. Čerpanie dovolenky a účasť na duchovných cvičeniach a iné služobné podujatia vždy konzultuje s princípálom. 7. To, čo platí v bodoch 1, 2, 3, o farároch, platí aj o kňazoch, ktorí sú na iných pracoviskách diecézy (napr. rehoľní kňazi) alebo hoci nie sú platení diecézou, pre diecézu pracujú (napr. vyučujúci v kňazskom seminári alebo na Katolíckej univerzite v Ružomberku atď.). V ich prípade kompetencie dekana prináležia štatutárovi inštitúcie a ostatné miestnemu ordinárovi. 8. Dekani, štatutári diecéznych inštitúcií a miestny ordinár môžu dávať povolenia aj ústne, ale zavedú knihu evidencie, do ktorej zapisujú čas odchodu a príchodu kňaza, dôvod jeho odchodu z farnosti a kto bol určený na zastupovanie. (ACES III./2003, príloha)

21. V predchádzajúcom kódexe sa dávala podľa kán. 466 § 3 a 339 § 4 prednosť možnosti, aby v prípade nemožnosti farára osobne obetovať omšu pre ľud v nedele a prikázané sviatky slúžil túto omšu iný kňaz za farára. Možno povedať, že v istom spôsobe je tento postup zachovaný aj v novom kódexe. Výraz kánonu 534 § 1 „má ju obetovať v tých istých dňoch cez iného alebo v iné dni sám“ predpokladá dve možnosti, ktoré nasledujú za sebou: t. z. ak nie je možná prvá eventualita, nasleduje druhá. Na druhej strane sa nič nestane, keď interpretácia týchto dvoch možností bude na sebe nezávislá a indiferentná (F. COCCOPALMERIO, *La parrocchia*, Miláno 2000, str. 123).

22. F. COCCOPALMERIO, *La parrocchia*, Miláno 2000, str. 124.

FRANTIŠEK TONDRA

JEHO PRÍSPEVOK K ROZVOJU CIRKEVNEJ PRÁVNEJ VEDY NA SLOVENSKU

J. E. Mons. prof. ThDr. František Tondra

Úvod

V oblasti teologických disciplín sa Mons. František Tondra vyprofiloval ako morálny teológ, avšak Svätý Otec Ján Pavol II. ho 26. júla 1989 vymenoval za spišského diecézneho biskupa a biskupskú vysviacku prijal v spišskej katedrále 9. septembra 1989. Takto sa stal aj najvyšším zákonodarcom v jemu zverenej diecéze, a teda musel z pozície svojho úradu pracovať aj v oblasti kánonického práva. Výhodou pre túto jeho činnosť bol fakt, že morálna teológia a kánonické právo mali k sebe vždy blízko, ba v stredoveku a na začiatku novoveku sa obe považovali za jednu spoločnú vedeckú disciplínu.

I. Normotvorná oblasť

V oblasti tvorby diecéznej kánonickej normatívy sa Mons. Tondra ukázal ako tvorivá osobnosť. Už v roku 1992 promulgoval v Acta Curiae Episcopalis Scepusiensis Stanovy farskej hospodárskej rady a Stanovy farskej pastoračnej rady. Tieto stanovy boli revidované a nanovo promulgované po pripomienkach Kňazskej rady v roku 1997 a sú v platnosti dodnes. V roku 1997 promulgoval Štatút Kňazskej rady Spišskej diecézy, Štatút Pastoračnej rady Spišskej diecézy, neskôr Štatút Kolégia konzultorov Spišskej diecézy a Štatút Cirkevného súdu Spišskej diecézy. Príležitostné usmernenia pre klérus publikoval v ACES¹ podľa potreby. Pri tvorbe diecéznej kánonickej normatívy, zvlášť legislatívnej, mu bola osobitným spôsobom nápomocná Kňazská rada Spišskej diecézy. Kreácia diecéznej normatívy diecéznym biskupom je však náročný a nepretržitý proces, lebo je potrebné nielen vytvárať nové normy (Kódex kánonického práva z roku 1983 to umožňuje, ba v niektorých prípadoch i nariaďuje diecéznemu biskupovi vo vyše 90 prípadoch „*expresis verbis*“ čiže výslovnou predpokladá jeho zásah vo forme právnych úprav a diecéznej legislatívy), ale aj doteraz platné právne normy revidovať podľa meniacich sa životných podmienok súčasného sveta a pastoračných podmienok a potrieb diecézy. To si vyžaduje neustály kontakt s pastoračnou činnosťou v diecéze a veľkou flexibilitou v disciplinárnej oblasti života diecézy.

Normotvorná činnosť Mons. Františka Tondru nebola obmedzená len na Spišskú diecézu, ale – nakoľko je členom a v súčasnosti aj predsedom Konferencie biskupov²

1. ACES – Acta Curiae Episcopalis Scepusiensis ľudovo nazývaný aj ako Diecézny obežník. V roku 2004 bol publikovaný Manuál pastoračného kňaza, v ktorom sú zozbierané a publikované nariadenia a usmernenia diecézneho biskupa z rôznych oblastí pastoračného života diecézy.
2. Predsedom Konferencie biskupov bol už počas trvania Českej a Slovenskej federatívnej republiky a neskôr bol tiež viac funkčných období aj predsedom Konferencie biskupov Slo-

– aj na celé Slovensko. V rámci tejto činnosti spomeniem normatívu záväznú pre celé Slovensko, nakoľko bola revidovaná Kongregáciou pre biskupov.³ Prvým prípadom bolo zrušenie slávenia sviatku sv. Jozefa (19. marec) pre územie Slovenska.⁴ Druhým prípadom je stanovenie tzv. minimálnej a maximálnej sumy pre hospodárenie s cirkevným majetkom, čo je tiež vážnou požiadavkou kódezu v oblasti majetkoprávnej cirkevnej legislatívy. Za minimálnu sumu tu KBS stanovila 7 miliónov a za maximálnu 50 miliónov slovenských korún. Aj toto rozhodnutie KBS bolo revidované Kongregáciou pre biskupov a je teda pre Slovensko záväzné.⁵ Mons. František Tondra významnou mierou prispel aj k príprave Základnej zmluvy medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou podpísanou a ratifikovanou v roku 2000, ako aj na ňu nadväzujúcich dvoch zmlúv: Zmluvy o duchovnej službe v Ozbrojených silách a Ozbrojených zložkách Slovenskej republiky (na jej základe bol vytvorený Vojenský ordinariát OS a OZ Slovenskej republiky a vymenovaný vojenský ordinár) a Zmluvy o školstve a vzdelávaní, ktoré boli prijaté neskôr. Ďalšie dve zmluvy vyplývajúce zo Základnej zmluvy sa zatiaľ nepodarilo prijať. Ide o Zmluvu o výhrade svedomia⁶ a Zmluvu o financovaní cirkvi.

II. Beatifikačný proces biskupa Jána Vojtaššáka

Ďalšou oblasťou, ktorú v tejto spomienke nemôžem opomenúť – napokon súvisí úzko s kánonickým právom – je proces blahorečenia biskupa Jána Vojtaššáka, ktorý bol bezprostredným predchodcom Mons. Františka Tondru v úrade spišského biskupa. Otec biskup Ján Vojtaššák sa narodil v Zakamennom 14. 11. 1877, v roku 1901 bol vysvätený za kňaza, 13. 2. 1921 za biskupa Spišskej diecé-

venska. Nikto z diecéznych biskupov nestál na čele KBS dlhšiu dobu ako práve Mons. Tondra.

- Normatíva, ktorá bola síce schválená KBS, ale nebola revidovaná Kongregáciou pre biskupov, nie je pre Slovensko záväznou v právnom zmysle slova, ale je iba odporúčaním pre jednotlivých diecéznych biskupov. Takto sú veci zadefinované platným kánonickým právom.
- Sviatok sv. Jozefa je podľa platného kódezu prikázaným cirkevným sviatkom v rámci Univerzálnej cirkvi. Ten istý kódex však dovoľuje konferenciám biskupov niektoré prikázané sviatky zrušiť alebo preložiť na nedeľu. KBS túto právomoc využila a sviatok sv. Jozefa pre Slovensko zrušila a Kongregácia pre biskupov túto normu revidovala, čím nadobudla záväznosť pre celé Slovensko. Argumentácia tohto kroku bola, že od čias Márie Terézie nebolo zvykom na Slovensku tento sviatok sláviť ako prikázaný.
- Podľa textu mala byť táto normatíva publikovaná vo všetkých diecéznych obežníkoch (je to totiž výslovne uvedené v KBS schválenom a kongregáciou revidovanom texte!). Nejde totiž len o stanovenie minimálnej a maximálnej sumy, ale sú tam schválené a záväzné aj ďalšie vážne kánonické normy týkajúce sa hospodárenia s cirkevnými majetkami záväzné pre Slovensko. Doposiaľ však tieto normy uverejnila iba Rožňavská diecéza a Bratislavsko-trnavská arcidiecéza.
- V roku 2006 Mons. Tondra ako predseda KBS napísal poslancom NR SR list, v ktorom ich žiadal o podporu Zmluvy o výhrade svedomia. Žiaľ, k hlasovaniu o tejto zmluve v parlamente nedošlo, pretože SDKÚ-DS ako vládna strana vedená premiérom M. Dzurindom zabránila rokovaniu o texte zmluvy nielen v parlamente, ale zablokovala jej rokovanie aj vo vláde prostredníctvom svojho ministra zahraničných vecí Eduarda Kukana. KDĽH vedená Pavlom Hrušovským reagovala na tento postoj tak, že odišla do opozície a Pavol Hrušovský opustil post predsedu parlamentu. Následkom tejto vládnej krízy došlo na Slovensku k predčasným parlamentným voľbám.

zy. Počas komunistického režimu strávil roky vo väzení a zomrel v exile v Řičanoch pri Prahe 4. 8. 1965. Pochovaný bol o tri dni neskôr v rodnom Zakamennom. Svätý Otec Ján Pavol II. pri návšteve Slovenska dňa 2. júla 1995 na Mariánskej hore v Levoči vyzval Spišskú diecézu, aby začala proces jeho blahorečenia. Diecézna fáza tohto procesu bola ukončená na jeseň v roku 2001 a spisy boli odovzdané Kongregácii pre kauzy svätých, kde sa nachádzajú doposiaľ. Očakávalo sa, že Ján Pavol II. bude Božieho sluhu biskupa Jána Vojtaššáka blahorečiť pri návšteve Slovenska na jeseň v roku 2003.⁷ Keď sa tieto očakávania neaplnili, Mons. František Tondra nariadil exhumáciu ostatkov Božieho sluhu z pôvodného hrobu, dal ich preskúmať Ústavu súdneho lekárstva v Martine a pochovať v Katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule v kaplnke Zápoľských pod oltárom Bolestnej Panny Márie. Toto sa uskutočnilo v priebehu roka 2004. Postoj Mons. Tondru považujem za skutočne prozreteľný. Hovorí sa *vox populi – vox Dei*. Spišská diecéza, ba mnohí veriaci sa neprestajne a vytrvalo modlia za blahorečenie biskupa Vojtaššáka, u ktorého ide o *martyrium praesumptum*. Mons. Tondra sám ako arcipastier diecézy sa neprestáva modliť za blahorečenie biskupa Jána Vojtaššáka uvedomujúc si, že na dosiahnutie tohto cieľa miestna cirkev potrebuje skutočne Božiu pomoc. Vlastne, blahorečenie nie je cieľom, ale potrebujeme vzor svätého života, vzor svätého kňazského života, uznaný Rímskym veľkňazom. Toto je skutočný cieľ, za ktorým spišská miestna cirkev a jej súčasný arcipastier túži a za čo sa modlí.

II. Moderátor Slovenskej spoločnosti kánonického práva

Mons. František Tondra, ktorý ešte pred nástupom do úradu spišského biskupa sa venoval teologickej vede a jej vyučovaniu a neprestal sa tejto činnosti venovať ani v úrade biskupa, mal v sebe *a priori* vypestovaný kladný postoj k teologickým vedám a k danosti napomáhať ich rozvoju. Od vzniku Slovenskej spoločnosti kánonického práva na prvom medzinárodnom sympóziu kánonického práva na Slovensku v roku 1991 sa stal biskupom moderátorom tejto spoločnosti pri konferencii biskupov a je ním doposiaľ. Sidlo tejto spoločnosti je v Spišskej Kapitule – v Spišskom Podhradí, kde je aj sidlo jemu zverenej diecézy. Slovenská spoločnosť kánonického práva v spolupráci s Kňazským seminárom biskupa Jána Vojtaššáka od roku 1992 do roku 2000 každoročne (10-krát) a po roku 2000 každý druhý rok (2002, 2004 a tohto roku bude tiež), organizuje medzinárodné sympózia kánonického práva. Mons. František Tondra ako moderátor pozýva prednášajúcich na toto významné podujatie, ktoré navštívili významní odborníci kánonického práva z Vatikánu, Talianska, Španielska, Nemecka, Poľska, Maďarska, Rakúska, Českej republiky. Musím spomenúť menovite kardinála Zenona Grochowského, ktorý prednášal na tomto podujatí 10-krát, najprv vo funkcii arcibiskupa sekretára Najvyššieho tribunálu apoštolskej signatúry, neskôr vo funkcii kardinála prefekta toho istého dikastéria a naposledy vo funkcii kardinála prefekta Kongregácie pre katolícku výchovu. Menovite sa žiada spomenúť aj Mons. Daniela Faltina, Slovák a sudcu Rímskej roty, ktorý stál pri zrode sympózií a tiež Slovenskej

- Vtedy v Bratislave blahorečil biskupa Vasiľa Hopku a rehoľnú sestričku Zdenku z Kongregácie sestier sv. Križa. Ešte predtým v roku 2001 v Ríme blahorečil biskupa Petra Pavla Gojdiča a pátra Trčku.

spoločnosti kánonického práva. Sympóziu, prednášajúci a ich práva veda vyslovená v prednáškach a diskusiách sa stali najvýznamnejšou hybnou silou rozvoja kánonickej vedy na Slovensku. Kánonické právo dostalo na spomínaných sympóziách snáď také možnosti a taký priestor rozvoja, aký sa možno nedostal nijakej inej teologickej vede na Slovensku. A pozývateľom a garantom týchto podujatí bol vždy Mons. František Tondra, ktorý i takouto cestou prispel k zvýšeniu úrovne kánonickej vedy a cirkevného súdnictva na Slovensku. Výstupom tejto vedeckej činnosti je 12 zborníkov *Ius et iustitia; acta symposii iuris canonici*, vydaných Slovenskou spoločnosťou kánonického práva prostredníctvom Nadácie Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka.⁸

IV. Najvyšší sudca Spišskej diecézy a jeho cirkevný súd

Napokon sa chcem dotknúť oblasti vykonávania cirkevnej justície v Spišskej diecéze, v ktorej je vlastným a najvyšším sudcom de iure z úradu diecézneho biskupa práve Mons. František Tondra. On sám ešte ako kňaz pracoval v Cirkevnom súde Spišskej diecézy, ba dokonca pôsobil ako pomocný súdny vikár v časoch, keď súd viedol Dr. Štefan Janota. Po nástupe do úradu biskupa a zvlášť po novembri 1989 sa začali podmienky občianskeho a cirkevného života dosť radikálne meniť. S touto zmenou sa musel meniť aj spôsob práce a technické vybavenie inštitúcií diecéznej kúrie, medzi ktoré patrí aj cirkevný súd. Ak do roku 1996 Cirkevný súd Spišskej diecézy nemal v diecéznej kúrii vlastné priestory, ale schádzal sa podľa potreby na farách alebo v aule biskupského úradu, v uvedenom roku dostal prvé vlastné priestory v kanónii č. 15 v Spišskej Kapitule s určitým kancelárskym vybavením. Tieto priestory sa ukázali ako nevyhovujúce, ktoré vyplývali z technického stavu budovy. Otec biskup Tondra opäť vyšiel v ústrety a poskytol súdu iné priestory v zadnej časti bývalého učiteľského ústavu (Spišská Kapitula 13). Boli to priestranné, slnečné a skutočne dobré podmienky pre prácu cirkevného súdu, ktoré dotváralo aj tiché prostredie s výhľadom na Spišský hrad. Avšak aj toto prostredie sme v roku 2005 opustili, pretože priestory dostali nové určenie. Od roku 2005 sa cirkevný súd nachádza v iných priestoroch (Spišská Kapitula 13) a v roku 2006 dostali kancelárie súdu aj nové technické vybavenie. V súčasnosti cirkevný súd má k dispozícii aulu a 5 kancelárií, počítačové vybavenie, pripojenie na internet a vydáva vlastný časopis pod názvom *Tribunál; informácie a články z kánonického a konfesného práva*.⁹ Ak v roku 1995 Cirkevný súd Spišskej diecézy riešil ročne 5 prípadov, v roku 2005 to bolo vyše 100 prípadov. Mons. František Tondra každoročne na začiatku občianskeho roka prijme všetkých členov tribunálu, aby sa im poďakoval a povzbudil ich do ďalšej práce. Aj personál cirkevného súdu Spišskej diecézy je už v takej situácii, že diecézny biskup nemusí žiadať dišpenz od akademických titulov z kánonického práva, ktoré pre vymenovanie do funkcie cirkevného sudcu vyžaduje kódex. Ústretovým gestom Mons. Františka Tondru bola aj skutočnosť, že vyhovel žiadosti košického arcibiskupa Mons. Alojza Tkáča, aby sa Cirkevný súd Spišskej diecézy stal apelačným súdom Metropolitného súdu v Košiciach (o takúto žiadosť košického arcibiskupa požiadal arcibis-

kup Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy, aby z trnavského cirkevného súdu snal bremeno veľkého množstva súdnych prípadov, ktoré nestačili riešiť, a mnohé kauzy tam čakali dlhé roky neriešené). Podobne vyhovel aj žiadosti košického exarchu, aby sa Spišský cirkevný súd stal apelačným súdom Košického exarchátu. Najvyšší tribunál apoštolskej signatúry v oboch prípadoch žiadostiam vyhovel a potvrdil Cirkevný súd Spišskej diecézy ako súd druhej inštancie pre Metropolitný súd v Košiciach a pre Cirkevný súd Košického exarchátu.

Záver

Spomenul som tu len štyri oblasti účinkovania Mons. Františka Tondru, ktoré sa dotýkali kánonického práva a cirkevnej justície vôbec: 1. ako diecézny biskup bol autorom partikulárnych noriem svojej diecézy a spolu s ostatnými biskupmi autorom partikulárnych noriem Konferencie biskupov Slovenska (po vykonanom *recognitio* Kongregácie) i pomocník pri kreácii noriem medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou; 2. ako predstaviteľ diecézy, na ramenách ktorej ležala (a stále leží) úloha blahorečenia Božieho sluhu biskupa Jána Vojtaššáka, a prijímať neľahké rozhodnutia týkajúce sa práce tejto kauzy; 3. ako biskup a promótor Slovenskej spoločnosti kánonického práva a s tým konzekventne súvisiaca úloha napomáhania rozvoja kánonickej vedy na Slovensku, 4. ako pastier a vlastný sudca Spišskej diecézy, ktorému prináleží starať sa o správne vysluhovanie cirkevnej spravodlivosti v rámci jeho jurisdikcie, zvlášť prostredníctvom cirkevného súdu. Už len tieto štyri spomenuté oblasti účinkovania naznačujú, čím prispel Mons. František Tondra k rozvoju cirkevnej právnej vedy na Slovensku.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

Riassunto in italiano:

CONTRIBUTO DI FRANTIŠEK TONDRA IN SVILUPPO CANONISTICO IN SLOVACCHIA (di Ján Duda)

Si presenta Mons. František Tondra attuale Vescovo di Spiš, presidente della Conferenza episcopale slovacca e moderatore dell'Associazione dei Canonisti slovacchi presso la Conferenza episcopale. Nonostante la Sua formazione soprattutto in teologia morale dopo la ricevuta la nomina episcopale è stato diventato in forza dell'ufficio del Capo della Diocesi anche il legislatore della sua Chiesa particolare. Autore presenta l'attività del Vescovo in alcuni settori relativi al diritto canonico: quello di legislatore nella sua Diocesi da solo e collegialmente con altri Vescovi riuniti in Conferenza episcopale, poi come promotore del processo di beatificazione del suo predecessore Mons. Ján Vojtaššák in quanto presunto martire durante il periodo di regime comunista cecoslovacco, poi come promotore principale del sviluppo della scienza di diritto canonico in Slovacchia in quanto nella sua Diocesi si organizzano i famosi simposi di diritto canonico a Spišské Podhradie con i partecipanti provenienti dall'estero ed, infine, in campo giudiziario in quanto è giudice proprio nella sua Diocesi.

8. Pozri internetovú stránku Slovenskej spoločnosti kánonického práva a jej publikácie: <http://sskp.kapitula.sk>

9. Časopis je na internetovej stránke <http://tribunal.kapitula.sk>

NOVÉ TVÁRE V RÍMSKEJ KÚRII

ŠTÁTNY SEKRETARIÁT

Zásadná výmena na Štátnom sekretariáte nastala 15. 9. 2006. V tento deň došlo k výmene kardinála štátneho sekretára (kardinála Sodana nahradil kardinál Bertone), ako aj substitúta druhej sekcie, kde talianskeho arcibiskupa Lajolu nahradil marocký arcibiskup Mamberti. Nástup „squadry“ Benedikta XVI. na štátnom sekretariáte sa zavŕšila tohto roku, keď substitúta prvej sekcie argentínskeho arcibiskupa Sandriho nahradil taliansky arcibiskup Filoni. Ak Benedikt XVI. sa odvážil postaviť na post štátneho sekretára kardinála nediplomata (sic!), jeho obaja substitúti (ministri) sú kariérni diplomati. Ako druhú poznámku možno uviesť, že vedenie štátneho sekretariátu zveril „nemecký“ pápež úplne do rúk Talianov.

Arcibiskup **Fernando Filoni**, nový substitút prvej sekcie štátneho sekretariátu (minister vnútra), má 61 rokov. Narodil sa 15. apríla 1946 v Mandurii (Taranto) v Taliansku. Má doktorát z filozofie (La Sapienza v Ríme), z kánonického práva (Inštitút Utriusque iuris Lateránskej univerzity v Ríme), licenciát z dogmatickej teológie (Teologická fakulta Lateránskej univerzity v Ríme) a diplom zo žurnalistiky. Okrem toho absolvoval Pápežskú diplomatickú akadémiu v Ríme. Za kňaza bol vysvätený 3. júla 1970 ako 24-ročný. Pôsobil na nunciatúrach v Srí Lanke, Iráne, Brazílii, na Filipínach a v Hong Kongu v hodnosti sekretára nunciatúry. Po biskupskej vysviacke 19. marca 2001 Jánom Pavlom II. sa stal apoštolským nunciom v Iraku a Jordánsku. 26. februára 2006 sa opäť vrátil na Filipíny ako apoštolský nuncius, avšak už 9. júna 2007 ho Benedikt XVI. povolal do Ríma do úradu substitúta prvej sekcie štátneho sekretariátu a formálne do tohto úradu bol uvedený 1. júla 2007. Na tomto poste vystriedal o 3 roky staršieho arcibiskupa argentínskeho pôvodu Leonada Sandriho. Hovorí anglicky, francúzsky, španielsky a portugalsky. Arcibiskup Filoni sa považuje za experta na záležitosti Číny a ázijských krajín stredného i ďalekého východu.

Arcibiskup **Dominique Mamberti**, nový substitút druhej sekcie štátneho sekretariátu (minister zahraničných vecí), je na zverený úrad ešte mladý, má iba 54 rokov. Narodil sa 7. marca 1952 v Marrakech v Maroku francúzskym rodičom. Po absolvovaní základných filozofických a teologických štúdií bol v roku 1981 na Korzike vysvätený za kňaza. Má doktorát kánonického i civilného práva (Inštitút Utriusque iuris Lateránskej univerzity) a absolvoval aj Pápežskú diplomatickú akadémiu v Ríme. V roku 1986 sa začala jeho kariéra v diplomatických službách Svätej

stolice. Ako tajomník pôsobil na nunciatúrach v Alžírsku, Chile, na Zastupiteľstve Svätej stolice pri OSN v New Yorku a v Libanone. 18. mája 2002 ho Ján Pavol II. vymenoval za apoštolského nuncia v Sudáne a zároveň mu zveril úrad apoštolského delegáta pre Somálsko a 19. februára 2004 mu ešte pridal aj úrad apoštolského nuncia v Eritrei. Za biskupa bol vysvätený 3. júla 2002. Do úradu substitúta nastúpil spolu so svojim „šéfom“ kardinálom Bertonom dňa 15. 9. 2006, v ktorom vystriedal arcibiskupa Giovanni Lajolu, Taliana, ktorý bol menovaný za gubernátora štátu Vatikán. Arcibiskup Mamberti sa považuje, okrem iného, za experta na problematiku islamských krajín. Hovorí anglicky, francúzsky, taliansky, španielsky a arabsky.

NOVÉ HLAVY DIKASTÉRIÍ RÍMSKEJ KÚRIE

Novými hlavami dikastérií Rímskej kúrie sú prefekt Kongregácie pre klérus (kardinál Humes), prefekt Kongregácie pre východné cirkvi (arcibiskup Sandri), predseda Pápežskej rady pre medzináboženský dialóg (kardinál Tauran), predseda Pápežskej rady pre masovokomunikačné prostriedky (arcibiskup Celli) a predseda Pápežskej rady pre legislatívne texty (Coccopalmerio). O „nové“ tváre Rímskej kúrie ide len v 2 prípadoch (Humes a Coccopalmerio); tie ostatné „prichádzajú“ z iných postov kúrie. Z hľadiska pôvodu dvaja sú z Južnej Ameriky (Humes je z Brazílie a Sandri z Argentíny) a traja z Európy (Tauran z Francúzska a Velli s Coccopalmeriom sú Taliani). Traja sú kariérni diplomati (Sandri, Tauran, Celli), ostatní prichádzajú z „terénu“.

Kardinál **Cláudio Hummes** je novým prefektom Kongregácie pre klérus. Nie je už najmladší, má 73 rokov. Narodil sa v Montenegro 8. augusta 1934 v Brazílii nemeckým rodičom. Po základných filozofických a teologických štúdiách u františkánov v Taquari bol 3. augusta 1958 ako 24-ročný vysvätený za kňaza. Po vysviacke prišiel na štúdiá do Ríma. V roku 1963 získal doktorát z filozofie a potom pokračoval v štúdiách ekumenizmu v Ženeve, ktoré ukončil v roku 1968. Po návrate do Brazílie pôsobil ako profesor filozofie v kňazskom seminári u františkánov v meste Viamao, kde sa neskôr stal aj dekanom tamjšej filozofickej fakulty. Pápež Pavol VI. ho vymenoval za diecézneho biskupa diecézy San André, kde pôsobil 21 rokov (1975-1996). V roku 1996 ho Ján Pavol II. preložil za arcibiskupa arcidiecézy Fortaleza a 15. apríla 1998 za arcibiskupa San Paolo. V roku 2001 bol kreovaný za kardinála. Podľa neoverených správ bol v poslednom konkláve vážnym kandidátom na úrad pápeža. Údajne po kardinálovi Ratzingerovi

najviac hlasov dostali dvaja lantinskoamerickí kardináli: kardinál Humes a kardinál Hoyos. Kardinál Humes bol pápežom dňa 31. 10. 2006 vymenovaný za prefekta Kongregácie pre klérus práve namiesto kardinála Hoyosa, ktorý podal abdikáciu z dôvodu naplnenia veku.

Arcibiskup **Leonardo Sandri** síce nie je novou tvárou v Rímskej kúrii, ale novým je jeho úrad, ktorým ho 9. júna 2007 poveril Benedikt XVI., keď ho vymenoval za prefekta Kongregácie pre východné cirkvi. Arcibiskup Sandri je klasickým vatikánskym kariérnym diplomatom. Narodil sa 18. novembra 1943 (má teda 64 rokov) v Buenos Aires v Argentíne. Za kňaza bol vysvätený ako 24-ročný v roku 1967 a na Teologickej fakulte Katolíckej univerzity v Buenos Aires získal licenciát z teológie. Potom vyštudoval v Ríme na Gregoriáne kánonické právo (doktorát) a Pápežskú diplomatickú akadémiu. Jeho diplomatická kariéra začala v roku 1974 a vykonával ju prevážne – až na nejaké výnimky (Madagaskar, USA) – na štátnom sekretariáte vo Vatikáne. V roku 1997 bol vymenovaný za apoštolského nuncia vo Venezuele a za titulárneho arcibiskupa a 1. marca 2000 za apoštolského nuncia v Mexiku. No už 16. septembra 2000 bol opäť povolaný do Vatikánu do úradu substitúta prvej sekcie štátneho sekretariátu (minister vnútra), kde bol štátnym sekretárom kardinál Angelo Sodano. Hovorí španielsky, taliansky, francúzsky, anglicky a nemecky.

Francúzsky kardinál **Jean-Luis Tauran** sa stal novým predsedom Pápežskej rady pre medzináboženský dialóg. Na tento post prichádza potom, ako Benedikt XVI. poslal prekvapivo jeho anglického predchodcu arcibiskupa Fitzgeralda za nuncia do Egypta a jeho vedením bol poverený kardinál Paul Poupard, predsedajúci Pápežskej rade pre kultúru. Kardinál Tauran má 64 rokov (nar. 5. 4. 1943) a pochádza z Bordeaux. Za kňaza bol vysvätený v roku 1969 ako 25-ročný. Má licenciát z filozofie a teológie, doktorát z kánonického práva a diplom Pápežskej diplomatickej akadémie. Jeho štúdiá sa viažu s Gregoriánou v Ríme, ale istú časť štúdií absolvoval aj v Toulouse. Svoju diplomatickú kariéru začínal ako sekretár apoštolskej nunciatúry v Dominikánskej republike, odkiaľ prešiel do Bejrútu v Libanone. V roku 1983 bol povolaný do Ríma na štátny sekretariát a o 9 rokov neskôr (1991) ako 48-ročného ho Ján Pavol II. ustanovil za substitúta druhej sekcie štátneho sekretariátu (ministra zahraničných vecí) a vysvätil za arcibiskupa. Bol to skutočne veľmi rýchly kariérny postup. V októbri 2003 ho Ján Pavol II. kreoval za kardinála a preložil za šéfa Bibliotéky Rímskej cirkvi. Jeho menovanie za predsedu Pápežskej rady pre medzináboženský dialóg Benediktom XVI. možno považovať po štyroch rokoch za jeho návrat do priamej cirkevnej medzinárodnej diplomacie. Hovorí francúzsky, taliansky, anglicky, španielsky.

Arcibiskup **Claudio Maria Celli** sa stal novým predsedom Pápežskej rady pre masovokomunikačné prostriedky. Nahradil v úrade arcibiskupa Johna

Folleya, ktorý bol v tomto úrade rekordne dlho (od roku 1984). A po 23. rokoch je nówum aj v tom, že z tohto postu odchádza Američan a nastupuje Talian. Arcibiskup Celli má 66 rokov (nar. 20. 7. 1941), pochádza z Rimini, za kňaza bol vysvätený v roku 1965 ako 24-ročný. Aj on je absolventom Pápežskej diplomatickej akadémie a má doktorát z kánonického práva. Na štátnom sekretariáte pôsobil ako bezprostredný podriadený substitúta druhej sekcie (pre styky so štátmi) a po vymenovaní za sekretára Správy majetkov Apoštolskej stolice v roku 1996 Jánom Pavlom II. bol vymenovaný i vysvätený za arcibiskupa. Je považovaný za experta pre Čínu, Vietnam a vôbec juhovýchodnú Áziu.

Arcibiskup **Francesco Coccopalmerio** nahradil v úrade kardinála Herranza a stal sa predsedom Pápežskej rady pre legislatívne texty. Má 69 rokov a doposiaľ pôsobil ako auxiliár v Milánskej arcidieceze. Za kňaza bol vysvätený v roku 1962, za biskupa v roku 1993. Má doktorát z kánonického práva (Gregoriána). Okrem pastorácie bol profesorom kánonického práva a cirkevným sudcom v Miláne. Po vymenovaní za biskupa pôsobil ako predseda Komisie pre právne záležitosti pri Talianskej biskupskej konferencii. Pre svoje právnické publikácie je nástupca kardinála Herranza vo svete známym cirkevným právníkom.

SEKRETÁRI RÍMSKÝCH DIKASTÉRIÍ

Sekretári pomáhajú hlave dikastéria (kardinálovi alebo arcibiskupovi) v jeho úlohe. Spravidla ide o úrad spojený s arcibiskupskou hodnosťou. Jeden sekretár je z Ázie a štyria z Európy (1 Španiel a 3 Taliani). Ani jeden nie je kariérnym diplomatom. Zatiaľ neobsadeným ostáva post sekretára Kongregácie pre katolícku výchovu, odkiaľ Benedikt XVI. poslal arcibiskupa Millera späť do pastorácie do Kanady.

Zaujímavá africko-ázijská kombinácia nastala vo vedení Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí aj v súvislosti s novými liturgickými pohľadmi Benedikta XVI. (povolenie misála spred koncilu, akcentácia gregoriánskeho spevu, nové, resp. obnovené pápežské pálium). Prefektom kongregácie je Afričan kardinál Arinze a sekretárom sa stal arcibiskup **Albert Malcom Ranjith Patabendige Don** zo Srí Lanke. Nový sekretár má 59 rokov, za kňaza bol vysvätený 28-ročný v roku 1975 a o 20 rokov neskôr za biskupa. Pôsobil ako kňaz i ako biskup v pastorácii na Srí Lanke. V rokoch 2001-2004 bol sekretárom Kongregácie pre evanjelizáciu národov a potom 3 roky bol nunciom Indonézie a Východného Timoru. Napriek tomu, že prichádza na nové miesto z nunciatúry, nemožno ho považovať za kariérneho diplomata.

Ďalšia zaujímavosť vznikla vo vedení Pápežskej rady pre legislatívne texty, kde Benedikt XVI. milánskeho pomocného biskupa Coccopalmeria vymenoval za predsedu namiesto španielskeho kardinála Herranza Casadu, ale ponechal tam bývalého arci-

biskupa sekretára ako zástupcu predsedu (Bruno Bertagna), ale za sekretára vymenoval španielskeho právnika z Opus Dei **Juana Ignacia Arrieta**, pričom ho nepovýšil do hodnosti arcibiskupa (ostal v hodnosti kňaza). Nový sekretár má 56 rokov a excelentné právnické vzdelanie. Vyučoval na Fakulte kánonického práva Univerzity sv. Kríža Personálnej prelatury Opus Dei.

Určitým prekvapením bolo odvolanie 67-ročného poľského arcibiskupa Edwarda Nowaka z úradu sekretára Kongregácie pre kauzy svätých, pretože namiesto neho bol vymenovaný 73-ročný doterajší taliansky podsekretár arcibiskup **Michele Di Ruberto**. Nový sekretár má doktorát z kánonického práva z rímskej Laterány (1962) a doktorát civilného práva z neapolskej univerzity (1974). Dikastérium vedie v úlohe prefekta portugalský kardinál Saraiva Martins.

Na Kongregáciu pre klérus k novému šéfovi bol menovaný aj nový sekretár. Stal sa ním 63-ročný biskup **Mauro Piacenza**, ktorý je pôvodom z Janovskej arcidiecézy, kde pracoval v pastorácii, vyučoval kánonické právo a pracoval aj ako cirkevný sudca. V roku 2003 bol vymenovaný za predsedu Pápežskej komisie pre kultúrne pamiatky Cirkvi a vysvätený za biskupa. 7. marca 2007 bol vymenovaný za sekretára Kongregácie pre klérus a povýšený na arcibiskupa. Jeho predchodca arcibiskup Csaba Ternyák pochádzal z Maďarska a bol vymenovaný za arcibiskupa v Jagri.

Nového sekretára dostala aj Kongregácia pre Inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života, ktorú vedie slovinský kardinál Franc Rodé (lazarista). Stal sa ním 62-ročný taliansky konventuálny františkán **Gianfranco Agostino Gardin**, vymenovaný zároveň za titulárneho arcibiskupa. Má doktorát z morálnej teológie.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

PROFESOR JOSÉ FERNÁNDEZ CASTAÑO ODIŠIEL „DO DOMU PÁNOVHO“

Dňa 2. apríla 2005 si Pán povolal na večnosť vzácneho človeka a excelentného právnika žijúceho v kláštore Dominikánov v Oviede v Španielsku. José Fernández Castaño sa narodil 28. septembra 1926 v Sama de Langreo v Španielsku. Na sviatok Narodenia Panny Márie (8. 9. 1947) vykonal rehoľné sľuby a stal sa členom rehole Dominikánov. Kňazskú vysviacku prijal 28. júna 1953. Po absolvovaní základných filozofických a teologických štúdií v Salamance v Španielsku ho predstavení poslali do Ríma, aby si vykonal doktorandské štúdium kánonického práva, ktoré úspešne ukončil v roku 1957. Odvtedy bol jeho život spätý s akademickou pôdou a osobitne s Pápežskou univerzitou sv. Tomáša v Ríme, ktorú vedú pátri dominikáni. Na Univerzite Angelicum a na Lateránskej univerzite prednášal predovšetkým manželské právo a rehoľné právo. Mnohí študenti si na neho spomínajú s veľkou láskou a uznaním. Jeho prednášky presiaknuté úžasným entuziazmom dávali študentom to najpodstatnejšie: lásku ku kánonickej vede. Bol mužom dialógu, skromnosti, ale i odbornej presnosti a prísnosti. Tešil sa mimoriadnej obľube u študentov, ktorých považoval priam za svojich kolegov. Vyučoval aj medzinárodné právo na Pápežskej diplomatickej akadémii v Ríme, bol sudcom Rímskej diecézy a konzultorom viacerých dikastérií Rímskej kúrie. V rokoch 1984-88 a potom ešte druhé obdobie v rokoch 1988-92 bol rektorom Pápežskej univerzity sv. Tomáša v Ríme a z toho 4 roky zastával aj úrad predsedu Združenia rektorov rímskych pápežských univerzít. Keď v roku 1997 dovŕšil 70 rokov veku, požiadal o uvoľnenie z dovtedajších úloh a o premiestnenie do Španielska. Po 40 rokoch strávených v Ríme sa vrátil do dominikánskeho konventu v španielskom meste Oviedo. Pokiaľ mu ešte sily stačili, chodil spovedať, kázať, dával duchovné cvičenia, ba ešte i publikoval. Pán si ho povolal po niekoľkých mesiacoch osobného utrpenia 2. apríla 2005. Nech odpočíva v pokoji. Ďakujeme, pán profesor.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

ZOSTAŇ S NAMI, PANE

(posynodálna exhortácia diecézneho biskupa Mons. Rudolfa Baláža)

Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, Banská Bystrica – Badín, 2007,
počet strán 94. ISBN 978-80-88937-26-5.

ZOSTAŇ S NAMI, PANE

POSYNODÁLNA EXHORTÁCIA
diecézneho biskupa
Mons. RUDOLFA BALÁŽA

Kniha je cirkevným dokumentom Banskobystrickej diecézy. Dokument má úvod (str. 5-6, body 1-2), prvú časť, ktorá má názov „Na ceste za Kristom“ (str. 9-25, body 3-24), druhú časť, ktorá má názov „Pane, zostaň s nami“ (str. 29-58, body 25-75), tretiu časť s názvom „Pane, chceme zostať s tebou“ (str. 61-72, body 76-89). Na stranách 73-88 (body 90-193) sa nachádzajú „Odporiadenia diecézneho biskupa“ a na stranách 89-94 (body 194-224) „Nariadenia diecézneho biskupa“. Čitateľ však nevie posúdiť, či „odporúčania“ a „nariadenia“ sú súčasťou tretej časti dokumentu, alebo tvoria samostatnú časť dokumentu, čo iste nie je podstatné. Dokument podpísal v Banskej Bystrici dňa 3. decembra 2006 banskobystrický diecézny biskup Rudolf Baláž.

V úvode dokumentu Mons. Rudolf Baláž uvádza, že dňa 3. decembra 2005 bola ukončená diecézna synoda a bol mu odovzdaný synodálny záverečný dokument s prosbou, aby naň odpovedal a dal usmernenia pre Banskobystrickú diecézu. Obsah dokumentu je výrazne biblický. Autor rozvinul dokument na biblickej úvahe o emauzských učeníkoch, ale cituje aj iné miesta Pisma svätého. Z pápežských dokumentov cituje posynodálnu exhortáciu Pavla VI. *Evangelii nuntiandi*, encykliky Jána Pavla II. *Redemptor hominis* a *Redemptoris missio*, jeho posynodálnu exhortáciu *Vita consecrata* o zasvätenom živote, jeho pápežský list *Novo millennio ineunte* a encykliku Benedikta XVI. *Deus Caritas est*. Okrem toho cituje knihy Jána Pavla II. *Vstaňte a poďme a Láska a zodpovednosť*. Dva razy cituje dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu (pastoračnú konštitúciu o Cirkvi v súčasnom svete *Gaudium et spes* 22 a dekrét o misijnej činnosti Cirkvi *Ad gentes* 10-18) a jeden ráz *Záverečný dokument synody Banskobystrickej diecézy*. V úvode banskobystrický diecézny biskup tiež zdôrazňuje, že dokument je jeho víziou pastorácie v Banskobystrickej diecéze. Oblasti, ktoré sa dokument usiluje obsiahnuť, sú tieto: pastorácia, kňazi, rodiny, mládež, katechéza, cirkevné školy, zasvätený život, hnutia, masmédiá, liturgia, charita, ekonomika. Sú to vlastne témy, o ktorých rokovala synoda. Problémy, na ktoré synoda v diskusii poukázala, sú: schopnosť viesť dialóg s Kristom, schopnosť viesť dialóg s ľuďmi, schopnosť budovať vzťahy, pastorácia majúcich hlad po sviatostiach, pastorácia nemajúcich hlad po sviatostiach, objavovanie Pisma, objavovanie liturgie, nevyhnutnosť štúdia kňazov, pedagogický paradox, pastoračná fantázia lásky, schopnosť spolupráce, osobné odovzdávanie evanjelia zvlášť v svedelnicách.

Synodálny dokument banskobystrického biskupa ako sa zdá, nesie črty pápežských posynodálnych exhortácií, čo dokazuje nielen názov dokumentu (posynodálna exhortácia diecézneho biskupa), ale aj štýl spracovania obsahu. Na toto zameranie poukazuje aj „diecézny deň počúvania“, ktorý má byť „ako malá permanentná synoda“ (porov. str. 71, bod 87). V tomto smere tu teda možno registrovať určitý odklon od predpisov kán. 466, ktorý chápe synodálne dokumenty ako „deklarácie“ (vyhlásenia, usmernenia) a „dekréty“ (rozhodnutia, nariadenia), aj od tradičného chápania diecéznej synody ako bola chápaná doteraz v cirkevných dejinách. Aj keď kán. 466 nevyklučuje aj inú pozíciu diecézneho biskupa v dokumentoch diecéznej synody, predsa zdôrazňuje jeho pozíciu ako zákonodarcu diecézy („unus in synodo dioecisana legislator est Episcopus dioecisanus...“). Treba akceptovať aj biblické zameranie dokumentu. Žiadalo by sa však viac oprieť o vlastné pastoračné tradície banskobystrickej miestnej cirkvi, o tradičné špecifiká tamojšieho Božieho ľudu. Konceptne ostal dokument tým, čím ho chcel mať jeho autor: posynodálnym povzbudením. Nech je teda s Božou pomocou povzbudením nielen pre veriacich Banskobystrickej diecézy, ale každého kresťana, ktorý siahne po tejto knihe, aby si ju prečítal.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

DOBRÁ VŔĽA, SPRAVODLIVÝ ROZUM

Hodnoty a princípy v súdnej praxi

Kalligram, Bratislava 2005,
počet strán 262. ISBN 80-7149-788-6.

Autorom tejto štúdie je 35-ročný docent Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v odbore teória štátu a práva, ktorý za bývalej vlády pôsobil ako zástupca SR pred súdmi EÚ a člen legislatívnej rady vlády. V súčasnosti sa venuje advokácii nielen v rámci SR, ale aj pred súdmi EÚ, ako o tom nedávno informovala tlač. Doktorát obhájil nielen na Slovensku, ale aj v USA na Yale Law School a v štáte New York je členom advokátskej komory.

Kniha je z oblasti právnej filozofie a ústavného práva. Má predhovor autora (str. 9-10, úvod str. 11-20) obsahovo členený na „predmet a štruktúru“ (str. 13-16) a „pojmové a metodologické východiská“ (str. 16-21). Nasledujú tri kapitoly. Prvá má názov „Dobré hodnoty a správne princípy“ (str. 21-75), ktorej obsahom sú témy „dobré nie je správne“, „identifikácia dobrého a správneho“ a „výber prostredia pre identifikáciu správneho“. Druhá kapitola má názov „Ius et lex“ (str. 76-134) a jej obsah tvoria témy „vôľa a rozum“, „korekcia ako identifikácia“, „ústavná kontrola dobrého“ a „ústavná korekcia správneho“. Posledná tretia kapitola má názov „Interpretačné spoločensvá“ (str. 135-233) a zaoberá sa témami „prax je prax“, „subjekt a objekt praxe“ a „praktici v praxi“. Kniha nemá záver, ale prináša rozsiahlu domácu i zahraničnú literatúru (str. 234-246), judikatúru (Najvyššieho súdu USA, Súdneho dvora ES, Európskeho súdu pre ľudské práva, ÚS ČR, ÚS SR, Ústavného súdu Poľskej republiky a ÚS Maďarskej republiky). Nasleduje menný a vecný register (str. 249-259) a napokon obsah (str. 261).

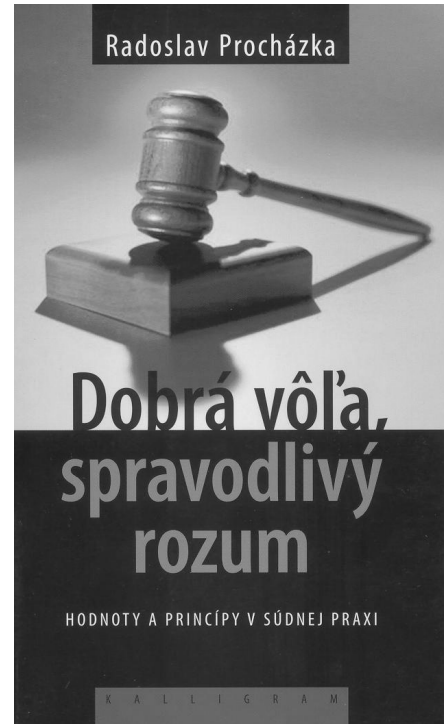
Kľúčovými slovami na pochopenie štúdie sú tri slová: dobré, správne a právne. Jasne to vystihol a vyhodnotil profesor Alexander Brörtl, ktorý napísal, že „dobré znamená označenie stavu veci pomocou hodnôt, správne signalizuje predpisovanie konania pomocou princípov. Orgány tvorby práva majú nachádzať dobré, orgány aplikácie práva správne. Platným právom je význam textu, ktorý sa zisťuje interpretáciou. Autorizovaným subjektom identifikácie skutočne právneho s najvyšším stupňom autority, subjektom nápravy výsledku identifikácie dobrého/správneho, je ústavný súd.“ Toľko profesor Brörtl. Radoslav Procházka poskytuje veľa príkladov, akým spôsobom argumentujú ústavné súdy.

Autor píše ťažkým, ale brilantným štýlom erudovaného právnika. A hoci jeho argumentácia sa dotýka, okrem iného, filozofie práva, ostáva pevne na pozíciách právneho pozitivizmu bez toho, aby sa ako o pevný bod oprel o prirodzené právo. Jeho postoj je možno pochopiteľný, lebo súčasná doba prináša spochybnenie dokonca aj toho, čo sa tradične označovalo ako niečo prirodzené. Preto pevný bod, akúsi istotu, autor hľadá a nachádza vo svojej prísnej a logicky priam nespochybniteľnej forme právnej argumentácie. Možno aj preto už spomínaný profesor Brörtl napísal, že „právna filozofia posledných desaťročí je opäť o právnej argumentácii“. Do určitej miery mi toto dielo pripomína štúdiu Norberta Bobbia *O všeobecnej teórii práva* s výnimkou toho, že Procházka, okrem prísnej logickej argumentácie, nachádza aj inštitucionalizovaný pevný bod, ktorým je pre neho ústavný súd. Analýze jeho rozhodnutí autor venuje dostatok pozornosti.

Štúdiu Radoslava Procházku možno iba odporúčať a ja to s radosťou robím pre čitateľov Tribunálu. Osobitne si pridú na svoje odborníci z oblasti právnej filozofie i odborníci ústavného práva, no štúdia obohatí aj všetkých ostatných, ktorým je právo (cirkevné i svetské) blízke.

Autor:

prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD.

Cláudio HUMMES, OFM
kardínál, prefekt
Kongregácie pre klérus
(* 1934 Brazília)

Jean-Louis Pierre TAURAN
kardínál, predseda
Pápežskej rady pre medzi-
náboženský dialóg
(* 1943 Francúzsko)

Leonardo SANDRI
arcibiskup, prefekt
Kongregácie pre východné
cirkev
(* 1943 Argentína)

Claudio Maria CELLI
arcibiskup, predseda
Pápežskej rady pre sociálnu
komunikáciu
(* 1941 Taliansko)

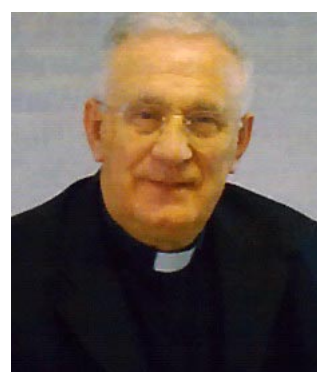
Francesco COCCOPALMERIO
arcibiskup, predseda
Pápežskej rady pre výklad
legislatívnych textov
(* 1938 Taliansko)

Fernando FILONI
arcibiskup, substitút Prvej
sekcie Štátneho sekretariátu
(* 1946 Taliansko)

**Dominique Francois
Joseph MAMBERTI**
arcibiskup, substitút Druhej
sekcie Štátneho sekretariátu
(* 1952 Maroko)

Michele DI RUBERTO
arcibiskup, sekretár
Kongregácie pre kauzy
svätých
(* 1934 Taliansko)

**Gianfranco Agostino
GARDIN, OFM Conv.**
arcibiskup, sekretár
Kongregácie pre „rehoľníkov“
(* 1944 Taliansko)

**Albert Malcolm Ranjith
PATABENDIGE DON**
arcibiskup, sekretár
Kongregácie pre Boží kult a
sviatosti
(* 1938 Srí Lanka)

Mauro PIACENZA
arcibiskup, sekretár
Kongregácie pre klérus
(* 1944 Taliansko)

Juan Ignacio ARRIETA
sekretár Pápežskej rady pre
výklad legislatívnych textov
(* 1951 Španielsko)

Zodpovedný redaktor: Dr. Jozef Skupin. Redakčná rada: prof. ThDr. ICLic. Ján Duda, PhD. (predseda); prof. ICDr. ThDr. František Dluhoš, PhD.; ICDr. Miloš Pekarčík, PhD. Grafická úprava: Mgr. Marián Jabrocký. Jazyková spolupráca: Mgr. Slavomíra Glovňová. Vydáva Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula 12, 053 04 Spišské Podhradie pre Cirkevný súd Spišského biskupstva. Adresa redakcie: Cirkevný súd Spišského biskupstva, Spišská Kapitula 13, 053 04 Spišské Podhradie, tel./fax: 053/4194177, internet: <http://tribunal.kapitula.sk>; e-mail: tribunal@kapitula.sk. Cenzor: ThDr. Alojz Frankovský, PhD. Imprimatur: Mons. prof. ThDr. František Tondra, spišský diecézny biskup, z dňa 8. 11. 2002, prot. č. 227/2002. Registračné číslo: MK SR 2893/2000, ISSN 1336-1600, EAN 9771336160003 10. Tlač: Tlačiareň Kežmarok.